

"SƏS" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir

№ 066 (6991)

Azərbaycan-Kuba münasibətləri uğurla inkişaf edir

3

Azərbaycan-Serbiya: ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq

2

Prezident İlham Əliyev: "Azərbaycan və Serbiya qarşılıqlı sürətdə həmişə bir-birilərinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəkləyiblər"

Tarixi hesab olunan və artıq başlayan BÖYÜK PROSES

6

Beynəlxalq oyunçular: qərəzdən doğan təxribat

5

Qlobal quraqlığa qarşı lokal tədbirlər: Azərbaycanda nə edilir?

15

Ad və soyadı necə dəyişmək olar?

16

"Onların düşüncəsi ağalarının pul kisəsindən asılıdır"

11

Qayınana: birgə, yoxsa ayrı yaşamalrı?

11

Azərbaycanın dünya dövlətləri ilə iqtisadi, mədəni, siyasi və digər sahələrdə münasibətlərinin sıxlaşması əməkdaşlığın daha da möhkəmlənməsinə səbəb olub. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət nəticəsində dünyanın bir çox ölkələri ilə yanaşı, Azərbaycanla Serbiya arasında əlaqələr də yüksələn bir xətlə inkişafdadır. İki ölkə arasında münasibətlərin inkişafına dövlət başçıları arasında görüşlərə təkan verib və strateji tərəfdaşlıq zəminində qurulmuş münasibətlər müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəlib. Dövlətlərarası münasibətlər iqtisadiyyat, enerji və digər sahələrdə yeni perspektivlərə yol açmışdır. Aprelin 16-da Serbiya Respublikasının Prezidenti Aleksandar Vuçičin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng etməsi əlaqələrin davamlığına söykənir. Son dövrlərdə Serbiyanın məruz qaldığı təzyiqlər haqqında məlumat verərək dost Azərbaycan xalqının dəstəyini xahiş edib. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan və Serbiyanın qarşılıqlı surətdə həmişə bir-birilərinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəklədiklərini bildirərək bundan sonra da bu mövqenin davam etdiriləcəyini vurğulayıb. Bu xüsusda, iki ölkənin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində uğurlu əməkdaşlığı qeyd olunub.

Dövlətimizin başçısı Serbiya Prezidentini BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının Bakıda keçiriləcək 29-cu sessiyasına dəvət edib. Prezident Aleksandar Vuçič dəvəti məmnuniyyətlə qəbul edib.

YÜKSƏK SƏVIYYƏLİ QARŞILIQLI SƏFƏRLƏR

Söhbət zamanı Azərbaycan və Serbiya arasında əlaqələrin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşmasından məmnunluq ifadə olunub və ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafında yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyəti bildirilib.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Serbiyaya rəsmi səfəri çərçivəsində dövlət başçıları bir sıra vacib məsələləri müzakirə ediblər. Bir sıra sənədlərin imzalanması əlaqələrin daha da genişlənməsinə yeni imkanlar açır. Belə ki, dövlət başçıları Birgə Bəyanat, strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik haqqında Memorandumu imzalayıblar. Bu sənədlərin imzalanması əməkdaşlığın yeni müstəviyə qalxması deməkdir. Dövlətlərarası imzalanmış sənədlər ikitərəfli əlaqələrin hüquqi bazasını təşkil edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Biz sözün əsl mənasında strateji tərəfdaşlıq. Çünki bir çox sahələrdə uğurlu əməkdaşlıq edirik və bizim əməkdaşlığımızın strateji hədəfləri var. Serbiya və Azərbaycan bir-birini hər zaman beynəlxalq arenalarda

Azərbaycan-Serbiya: ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq

Prezident İlham Əliyev: "Azərbaycan və Serbiya qarşılıqlı surətdə həmişə bir-birilərinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəkləyiblər"

müdafie edir, dəstəkləyir".

2013-cü ildə Azərbaycan və Serbiya arasında imzalanmış strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyanname, eləcə də 2018-ci ildə imzalanmış strateji tərəfdaşlıq üzrə Birgə Fəaliyyət Planı əhəmiyyət kəsb edir. Dövlətlərarası strateji tərəfdaşlıq səviyyəsində olan əlaqələr ildən-ildə genişlənir. Əlbəttə ki, ikitərəfli əlaqələrin daha da geniş miqyas alması üçün potensial böyükdür.

Azərbaycan-Serbiya əlaqələri müasir dövrdə uğurlu inkişaf edir və bu əlaqələr bütün sahələri əhatə edir. Strateji tərəfdaşlıq zəminində qurulmuş münasibətlər müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəlib. Xatırladaq ki, Serbiya və Monteneqro İttifaqı ilə Azərbaycan Respublikası arasında ikitərəfli diplomatik münasibətlər 21 avqust 1997-ci ildə qurulub. 2011-ci il tarixində Azərbaycanın Prezidenti İlham Əliyevin Serbiya Respublikasına rəsmi səfəri olub. Səfər çərçivəsində Serbiyada Azərbaycan səfirliyi açılıb. Azərbaycan hər zaman beynəlxalq təşkilatlarda Serbiyanı dəstəkləyib və ölkələrimizdə səfirliklərin açılması da ikitərəfli əməkdaşlığa öz mühüm töhfələrini verir. İkitərəfli əlaqələrin daha da geniş miqyas al-

ması üçün potensial böyükdür. Azərbaycan və Serbiyanın işgüzar dairələri arasında əlaqələrin, biznes sahəsində ikitərəfli əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinin də xüsusi önəm kəsb edir.

SERBİYA-AZƏRBAYCAN DOSTLUĞUNUN TƏZAHÜRÜ

Onu da vurğulamaq yerinə düşər ki, parlamentlərarası əlaqələr də mövcuddur. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində Azərbaycan-Serbiya parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu fəaliyyət göstərir. Azərbaycan-Serbiya əlaqələrindən söz açarkən Azərbaycan və Serbiyanın şəhərlərində iki ölkənin xalqlarının görkəmli şəxsiyyətlərinin xatirəsinə ucaldılmış abidələri də qeyd etməliyik. Bu ölkədə Ulu Öndər Heydər Əliyevin və böyük bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin abidələri açılıb. 2013-cü il fevralın 8-də isə Bakının mərkəzində serb xalqının görkəmli alimi Nikola Teslanın abidəsinin açılışı olub. Abidənin açılış mərasimində çıxış edən Prezident İlham Əliyevin söylədiyi kimi, artıq bu yer Serbiya-

Azərbaycan dostluğu parkıdır. Serbiya və Azərbaycan xalqlarının görkəmli nümayəndələrinin şərəfinə həm Serbiyada, həm də Azərbaycanda ucaldılmış abidələr xalqlarımızı, ölkələrimizi daha da sıx birləşdirir. Bu əlamətdar hadisələr Serbiya-Azərbaycan dostluğunun təzahürüdür.

DÖVLƏTLƏRARASI TƏBİİ QAZ, ELEKTRİK ENERJİSİ İLƏ ƏLAQƏDAR ƏMƏKDAŞLIQ İMKANLARI

Azərbaycan və Serbiya arasında əməkdaşlıq ticarət, nəqliyyat-logistika, müdafiə sənayesi və energetika sektoru kimi sahələri əhatə edir. Əldə edilmiş razılıqlara əsasən isə, bu və digər sahədə əməkdaşlıqlar daha da genişləndiriləcəkdir. Müdafiə sənayesi sahəsi ölkələrimiz arasında perspektiv əməkdaşlıq istiqamətlərindən biridir. Həm Serbiyanın, həm də Azərbaycanın bu sahədə müvafiq potensialı var və bu potensialın birləşdirilməsi üçün praktiki addımların atılması gözlənilir. Hər iki ölkənin böyük potensiala malik olduğu sahələrdən biri də nəqliyyat-logistika sahəsidir. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan və Serbiya ərazilərindən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri keçir. Bu sahədə bağlantının yaradılması üçün hər iki ölkənin müvafiq qurumlarının gördükləri fəal işlər nəticəsində artıq lazimi təmaslar yaranmışdır.

Son vaxtlar Azərbaycan və Serbiya arasında energetika sektorunda əməkdaşlıq məsələsi daha böyük əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan öz təbii resurslarını artıq Avropa qitəsinə, o cümlədən Serbiyaya qonşu olan ölkələr də daxil müxtəlif istiqamətlər üzrə ixrac edir. Azərbaycan və Serbiya arasında həm təbii qaz, həm də elektrik enerjisi ilə əlaqədar əməkdaşlıq üçün imkanlar vardır.

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycanla Serbiya arasındakı münasibətlərin yaxşı perspektivləri var və yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlər əlaqələrin inkişafına töhfə verəcək.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Prezident İlham Əliyev Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin Baş katibini qəbul edib

Prezident İlham Əliyev aprelin 17-də Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin Baş katibi Kayrat Sarıbayı qəbul edib. Kayrat Sarıbay Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirədə sədrliyin ölkəmizə keçməsi münasibətilə təbriklərini çatdıraraq, çoxtərəfli diplomatiyada fəal rol oynayan Azərbaycanın bu sahədə zəngin təcrübəsinin olduğunu vurğuladı. O, bu xüsusda ölkəmizin BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi seçilməsini və fəaliyyətini, Qoşulmama Hərəkatında uğurlu sədrliyini, həmçinin digər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal rolunu qeyd etdi.

COP29-un Azərbaycanda keçir-

ilməsi münasibətilə də təbriklərini çatdıraraq Kayrat Sarıbayı bunu beynəlxalq ictimaiyyətin Azərbaycanın çoxtərəfli diplomatiya sahəsində roluna hörmətinin və ehtiramının təzahürü kimi qiymətləndirdi. O, ölkəmizin regionda böyükmiqyaslı kommunikasiya layihələrinin həyata keçirilməsindəki mühüm rolunu da xüsusi vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı təbriklərə görə təşəkkürünü bildirdi. Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin Asiyada etimad quruculuğu tədbirlərinin həyata keçirilməsində vacib dialoq platforması olduğunu deyən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyini xatırladı və sədrlik çərçivəsində əldə edilmiş təcrübənin bu təşkilata

sədrliyin həyata keçirilməsi baxımından faydalı olduğunu bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatının sədri kimi COVID-19 pandemiyası dövründə üzv ölkələr arasında həmrəyliyin gücləndirilməsi və Qoşulmama Hərəkatının təsisatlanması baxımından atdığı addımlara toxundu, bu xüsusda Qoşulmama Hərəkatının Parlament Şəbəkəsinin, Gənclər Təşkilatının və Qadınlar Platformasının yaradılması istiqamətində təşəbbüsləri vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirəyə sədrliyin Azərbaycana keçməsi prosesində bütün üzv ölkələrə, o cümlədən Qazaxıstan tərəfinə təşəkkürünü bildirdi.

Söhbət zamanı bu təşkilatın Asiya qitəsində sülhün, təhlükəsizliyin gücləndirilməsinə və etimad quruculuğu prosesinə töhfə verməsi baxımından böyük potensiala malik olduğu qeyd edildi, Azərbaycanın üzv dövlətlərlə birgə çalışaraq Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin daha da təsisat-

lanması və sahəvi əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə öz töhfəsini vermək əzmində olduğu vurğulandı. Görüşdə COP29 çərçivəsində də bu təşkilatın müxtəlif tədbirlərinin keçirilməsi, eyni zamanda, yaşıl nəqliyyat konsepsiyası və digər sahəvi əməkdaşlıq məsələlərinə baxılması ilə bağlı müzakirələr aparıldı.

Azərbaycan-Kuba münasibətləri uğurla inkişaf edir

YAP Sədrinin müavini ilə Kubanın Azərbaycanadakı səfiri arasında görüş keçirilib

Aprelin 17-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatında YAP Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov ilə Kuba Respublikasının Azərbaycan Respublikasındakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Karlos Enrike Valdes de la Konsepsyon arasında görüş keçirilib.

Görüşdə səmimi dostluq və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq prinsiplərinə əsaslanan Azərbaycan-Kuba münasibətlərinin uğurla inkişaf etdiyi məmnunluqla qeyd edilib. Bildirilib ki, iqtisadi, ticari, mədəni, tibb, təhsil, turizm və digər sahələrdə əlaqələrin genişləndirilməsi üçün mühüm potensial mövcuddur və iki ölkə çoxşaxəli münasibətlərin dərinləşdirilməsində olduqca maraqlıdır.

Diqqətə çatdırılıb ki, istər Azərbaycan, istərsə də Kuba milli maraqlara və beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan müstəqil siyasət həyata keçirir. Azərbaycanla Kubanın beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən BMT və Qoşulmama Hərəkatında əməkdaşlığı həm

ikiterəfli münasibətlərin inkişafı, həm də ölkələrimizin milli mənafehlərinin qorunması baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır.

YAP Sədrinin müavini Tahir Budaqov Kubaya qarşı iqtisadi, ticarət və maliyyə embarqosuna son qoyulmasının zəruriliyinə dair BMT Baş Assambleyasında müzakirəyə çıxarılan qətnamə layihələrinin lehinə Azərbaycanın hər zaman səs verdiyini söyləyib. O, Azərbaycanın 1993-cü ildə BMT Baş Assambleyasının 48-ci sessiyası zamanı postsovet məkanında belə qətnaməni dəstəkləyən yeganə ölkə olduğunu bildirərək "Bu faktlar Azərbaycanın Kubaya dost münasibətinin bariz göstəricisidir", - deyərək vurğulayıb.

Öz növbəsində səfir Karlos Enrike Valdes de la Konsepsyon Cənubi Qafqaz regionunun, xüsusilə də bölgənin lider dövləti olan Azərbaycanın Kuba üçün əhəmiyyətindən bəhs edib, respublikamızın embarqoya dair BMT səviyyəsində aparılan müzakirələrdə Kubaya göstərdiyi birmənalı dəstəyin ölkəsində minnətdarlıqla qarşılandığını qeyd edib.

“Fransanın Azərbaycanı birtərəfli addımlarda təqsirləndirməsi tam əsassızdır”

XİN açıqlama yayıb

“Məhz Azərbaycanın razılığı əsasında Fransanın 25 ilə yaxın müddətdə vasitəçilik roluna baxmayaraq, bu ölkənin 2020-ci il Vətən müharibəsindən sonra açıq-aşkar anti-Azərbaycan addımları hər kəsə məlumdur.

Fransa tərəfinin Azərbaycanı birtərəfli hərəkətlərdə təqsirləndirməsinə baxmayaraq, ölkəmizin Parisə qarşı addımları və verdiyi rəsmi bəyanatlar yalnız bu ölkənin destruktiv fəaliyyətinə cavab xarakterli olub. Ölkəmizə qarşı qarayaxma kampaniyasına baxmayaraq, tərəfimizdən hər zaman dialoq qapıları açıq saxlanılıb. Fransa xüsusilə son 3 il yarım müddətdə atdığı addımlar ilə Azərbaycanla Ermənistan arasında suverenlik və ərazi bütövlüyü əsasında əlaqələrin normalaşdırılması səylərini ciddi şəkildə sual altına qoyub və vəziyyətin gərginləşməsinə rəvac verib.”

Bu fikirləri Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə Fransanın ölkəmizdəki səfirinin geri çağırılması ilə bağlı yerli mətbuatın sualına cavabında səsləndirib.

Mətbuat katibi diqqətə çatdırıb ki, Fransanın BMT Təhlükəsizlik Şurasında, Avropa İttifaqı, Frankofoniya kimi təşkilatlarda və digər beynəlxalq platformalarda dəfələrlə Azərbaycan əleyhinə sənəd layihələrinin təşəbbüskarı olması, bu ölkənin bitərəf vasitəçi idialarının tamamilə əsassız olduğunu sübuta yetirib.

Məhz Fransada hakim partiyanın nümayəndələrinin təşəbbüsü ilə bu ölkənin parlamentində ölkəmizə qarşı çoxsaylı əsassız ittihamların, təhqir və təhdidlərin əks olunduğu, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini sual altına qoyan və onlara xələl gətirən, keçmiş qondarma rejimi tanıyan qərar və qətnamələr qəbul edildiyini xatırlatmaq istərdik.

Bu müddət ərzində Fransa ərazisində mövcud azərbaycanofob mühitin nəticəsi olaraq səfirliyimizə qarşı dəfələrlə hücumların edilməsi və səfirliyin binasına zərər yetirilməsi, nəhayət aqşığız addım kimi XIX əsr görkəmli Azərbaycan şairəsi Xurşidbanu Natəvanın büstünə qarşı vandallıq aktlarının törədilməsi, hökumət tərəfindən bunun qarşısının alınması üçün tədbirlərin görülməməsi rəsmi Parisin ölkəmiz əleyhinə kampaniyasının tərkib hissələridir.

Eyni zamanda, Azərbaycanın BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) sədrliyini və ev sahibliyini hədəf alan çağırışlar edən Fransanın Azərbaycanı birtərəfli addımlarda təqsirləndirməsi tam əsassızdır. Bununla yanaşı, Ermənistanın geniş şəkildə silahlanmasını həyata keçirən, bölgədə militarizmi təşviq edən Fransanın addımlarının sülhə xidmət etmədiyini gün kimi aydındır.

“Azərbaycan tərəfi dəfələrlə Fransaya təhdid, təzyiqlə danişmağın heç bir nəticə verməyəcəyini bildirib və öz milli maraqlarının qorunması üçün bütün zəruri tədbirlər görəcəyini bir daha bəyan edir”, - deyərək A.Hacızadə vurğulayıb.

Türk ekspert: “Ermənistan Qərbin “təhlükəsizlik çətiri” altına sığınaraq özü üçün zəmanət təminatı yaratmağa çalışır”

Fransanın hər zaman Ermənistanı dəstəklədiyini hamıya məlumdur. Lakin ikinci Qarabağ müharibəsindən sonra Azərbaycana qarşı atdığı addımlar, səsləndirdiyi fikirlər bunun dəstəkdən daha çox bölgədəki sabitliyi pozmağa cəhd olduğu açıq-aşkar görünür. Xüsusilə son dövrlərdə daha da möhkəmlənən Fransa-Ermənistan “birliyi”nin Vətən müharibəsindən sonrakı illərdə rəsmi Parisin Rusiyadan dəstək görməyən İrəvandan istifadə edərək bölgədəki güc balansını pozmağa, regionda gərginliyi artırmaqla yeni qarşıdurma yaratmağa çalışdığını görməmək mümkün deyil. Bu fikirləri AZƏRTAC-a açıqlamasında Türkiyə Siyasi, İqtisadi və Sosial Araşdırmalar Fondunun tədqiqatçısı Tunç Demirtaş söyləyib.

Apreli 5-də keçirilən Brüssel görüşünü dəyərləndirən ekspert bunu hər şeydən əvvəl Ermənistanın yeni “dayaq” axtarışı kimi qiymətləndirib. O deyib: “Artıq bölgədən dəstək görməyən Ermənistan bu şəkildə Qərbin “təhlükəsizlik çətiri” altına sığınaraq özü üçün zəmanət təminatı yaratmağa çalışır. Lakin Qərbin də Ermənistanın yanında olmaq istəyi aşkardır. Belə ki, hazırda Fransa Ermənistanı verdiyi hərbi və iqtisadi dəstək həm onu cəsarətləndirməyə, həm bölgədə separatçılığı dirçəltməyə, həm də regional gərginliyi artırmağa xidmət edir. Təbii ki, bütün bunların fonunda bölgədəki sülhün, sabitlik pozulması riski də yaranır. Bu sülhün pozulması isə, ilk növbədə, Ermənistanın ziyanıdır. Təbii ki, hadisələrin belə gedişi Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri ilə yanaşı, Türkiyə-Ermənistan əlaqələrinə də mənfi təsir göstərəcək”.

Görüşdə Azərbaycan-Kuba münasibətlərinin gələcək inkişafında iki ölkənin hakim partiyaları olan Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Kuba Kommunist Partiyasının (KKP) rolu da diqqətə çatdırılıb. Dövlətlər və xalqlararası dostluq münasibətlərinin YAP ilə KKP arasında əlaqələrin yaradılması və inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli zəmin formalaşdırdığı bildirilib. Bu kontekstdə qarşılıqlı səfərlərin faydalı fikir və təcrübə mübadiləsinin aparılması

və məhsuldar işbirliyinin dərinləşdirilməsi nöqtəyi-nəzərdən əhəmiyyəti vurğulanıb.

Söhbət zamanı yaxın vaxtlarda partiyalar arasında onlayn görüşün keçirilməsi barədə razılıq əldə edilib, gələcəkdə partiyalararası əməkdaşlıq sazişinin imzalanması perspektivləri haqqında fikir mübadiləsi aparılıb. Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər bir sıra məsələlər də müzakirə olunub.

Münaqişə ocaqlarının sayı günbəgün çoxaldıqca, eləcə də global gərginlik artdıqca, dünya ictimaiyyətinin narahatlıq keçirməsi başadüşüləndir. Üçüncü Dünya müharibəsinin başlaması, global müharibənin olma ehtimalının artması ilə bağlı keçirilən həyəcan da anlayışla qəbul edilir, çünki müharibələr yaxşı, xoşagələn heç nə vəd etmir və ancaq itgilərlə, tələfatla müşahidə edilir. Amma Azərbaycan kimi təhlükəsizlik, sabitlik adası olan bir ölkədən fərqli olaraq, Ermənistan kimi kaosu, qarşıdurmaların hökm sürdüyü, az qala vətəndaş müharibəsi astanasında və səfalət içərisində olan qeyri-stabil bir ölkə üçün dünyada müşahidə edilən münaqişələr, müharibələr narahatlıq deyil, hədsiz dərəcədə böyük qorxu yaradıb.

İran ətrafında vəziyyətin gərginləşməsi Ermənistana yaxşı heç nə vəd etmir

Yaxın Şərqdə aprelin 13-dən 14-nə keçən gecə baş verənlər bütün dünyanın diqqətini cəlb etdi. Hər halda iki ölkə arasında, daha dəqiq desək, İran və İsrail arasında müharibənin başlaması heç də laqeyidliklə qarşılanma bilməzdi. Əslində, bütün dünya bununla bağlı həyəcan təbili çalmalı idi. Görünür, cəmi bir gündən sonra vəziyyətin kökündən dəyişməsi buna mane oldu. İstənilən halda "sakitliyin pozulmasına" müşahidəçi mövqedən yanaşmaq doğru deyil və İranın ilk dəfə olaraq, İsrailə birbaşa hücum edərək, üç yüzdən çox pilotsuz təyyarə və raket atmasının bütün dünyada müzakirə mövzusu olması məntiqlidir.

Məsələ burasındadır ki, cəmi bir günlük olsa belə həmin hadisə Ermənistanda daha böyük qorxu ilə qarşılanıb. Əslində erməni cəmiyyətinin qorxu keçirməsini başa düşmək çətin deyil. Ona görə ki, Rusiyaya qarşı xəyanətkarlıq edən və Kremlin də üz döndərdiyi bir ölkənin, Ermənistanın bölgədə yeganə təəssübkeşinin İran olmasını nəzərə alsaq, hadisələrə görə erməni cəmiyyətinin niyə qorxu keçirdiyi bəlli olur. Bu qorxu kompleksi Ermənistana məxsus mətbuat səhifələrində də öz əksini tapır və erməni mediası açıq-aşkar qorxu hissini etiraf edir.

Üçüncü Dünya müharibəsinin yeni cəbhəsinin açılmasının şahidi olduq desək, yəqin ki, bir çox politoloqlar bizimlə razılaşarlar. Doğrudur, bazar günü səhər hər şey sakitləşdi və region ölkələri artıq öz hava məkanlarını açmağa başladılar, amma etiraf edək ki, diplomatik mühitdə düşmənçilik ab-havası hələ də qalmaqdadır. Tehran və Tel-Əviv bir-birinə açıq şəkildə bildirirlər ki, əgər qarşı tərəf "özünə gəlməsə" və yenidən tərribatlarına cəhd etməyə çalışsa yenidən hücum ediləcəyi gözləniləndir. Məhz elə bu vəziyyət erməniləri bərk qorxudur. Çünki İranın müharibəyə başlaması ermənilər üçün ən azından bölgədə tək qalmaq deməkdir. Bir sözlə, İran ətrafında vəziyyətin gərginləşməsi Ermənistanı yaxşı heç nə vəd etmir. Bundan başqa da hayları qorxudan məqamlar var və bunun hansı məqamlar olduğu da hadisələri təhlil etdikdə bəlli olur.

Ermənistanın böyük QORXUSU

Ermənistanı qorxuya salan güvəndiyi İranın hərbi baxımdan hansı səviyyədə olduğunu müşahidə etməsidir

Bütün dünya gördü ki, İran birbaşa İsrailə 300 ədəd pilotsuz təyyarə və raket atdı. Hətta pilotsuz təyyarələrin və raketlərin 99 faizinin zərərsizləşdirildiyi barədə də açıq şəkildə informasiya yayıldı və hər kəs də bundan xəbərdar oldu. Özü də rəsmi informasiya olaraq bu barədə bildirildi və bəlli oldu ki, İran atdığı raketlərlə heç nəyə nail ola bilmədi. İsrail ciddi zərbə almadı və İranın həmləsinin demək olar ki, tam şəkildə qarşısı alındı. Bundan sonra da İsrailin cavab reaksiyası olmadı, halbuki silah baxımından da, hərbi hazırlıq baxımından da İsrailin hansı dərəcədə hazırlıqlı olduğu barədə bir kimsədə zərrə qədər də şübhə ola bilməz. Doğrudur, ola bilsin ki, hansısa zərər olmuş olsa idi İrana "layiqincə" cavab verilə bilərdi, amma realıq budur ki, cavab verilmədi. Məsələ burasındadır ki, bu məqamın özü belə bir çox mətləblərin araşdırılması və doğru qənaət üçün kifayət edir. Hər halda həmin doğru qənaətin nədən ibarət olduğunu haylar da başa düşmüş olurlar, əks halda, onlarda bu həddə qorxu kompleksi olmazdı.

Yəqin ki, İranın 300 ədəd pilotsuz təyyarə və raketinin 99 faizinin zərərsizləşdirilməsi həmin ölkə

üçün heç də xoşagələn hal sayıla bilməz, əksinə, hərbi baxımdan hansı vəziyyətdə olduğunu ifşa edən fakt kimi İran üçün böyük "zərbə" sayılır. Daha dəqiq desək, atılan raketlərin qarşısı alınarsa, 99 faizi zərərsizləşdirilsə, bu, İranın hərbi baxımdan ən azından qarşı tərəfdən zəif olduğunu isbatlayır. Üstəlik, İsrail buna məhəl belə qoymursa, bu həmləni hesaba belə almırsa, deməli, İran artıq "öz həddini" yaxşı başa düşür. Vəziyyəti daha yaxşı başa düşən həm də haylardır. Ələlxüsus erməni cəmiyyəti indi görür ki, bu vaxta qədər güvəndiyi İran hansı gücə sahib olan dövlətdir və həmin ölkəyə arxalanmaqda böyük yanlışlıq edir. Bir sözlə, ermənilər yaxşı başa düşürlər ki, İrana arxalanmaqda böyük səhv etməklə yanaşı, həm də böyük risk etmiş olurlar. Çünki İsrailə müqəssədə çox zəif olduğu üzə çıxan bir ölkəyə güvənərək eskalasiya yaratmaq, bölgədə tərribatlara əl atmaq haylar üçün fəlakət demək olduğunu başa düşməktə deyil. İranın hansı gücə sahib dövlət olmasını gören haylar yanlışlıq etdiklərinin fərqləndirirlər. Yəni, Ermənistanı qorxuya salan da elə İranın hərbi baxımdan hansı həddə, hansı səviyyədə olduğunu müşahidə etməsidir.

Ermənistan ortada, müəmmal vəziyyətdə qalıb və qorxu kompleksinin bir səbəbi də budur

Ermənistan həm Qərbdən, həm də İrandan "əlini üzümək" niyyətində deyil. Rəsmi İrəvan Qərbi sivilizasiyanın mənəbəyi kimi daxili auditoriyaya sırımağa çalışır və Qərbin Ermənistan üçün "çox vacib" olduğunu göstərməkdədir. Hüquqi, demokratik normalar, sosial institutlar, təhsil, texnologiya, mədəni və üslub yenilikləri baxımından guya Qərb indi Ermənistan üçün daha maraqlı hesab olunur. Halbuki, Qərb hər zaman olduğu kimi, Ermənistan üçün iyanələr, yardımlar ayıran olaraq, eləcə də hayları dəstəkləyən tərəf qismində maraqlı kəsb edir. Amma haylar onu da etiraf edirlər ki, İran da onlar üçün maraqlarından çıxış edən qonşu ölkə olaraq lazımdır. Məsələ burasındadır ki, indi Qərb və İran arasında erməniləri qane etməyən vəziyyət, ab-hava yaranıb. Hər iki tərəfə yaltaqlanmağı, iki stulda oturmağı məharətlə bacaran haylar bu dəfə bir qədər çətin duruma düşüblər və bir növ ortada və müəmmal vəziyyətdə qalıblar.

Ermənistanın özünə guya strateji tərəfdaş bildiyi tərəflə, yəni, Qərb ilə hayların özlərinə məhrəban qonşu hesab etdikləri İran düşmənçilik etməyə başladığı təqdirdə erməni cəmiyyətinin vəziyyətini başa düşmək çətin deyil. Erməni cəmiyyəti görür və müşahidə edir ki, molla rejiminin hərbi qüvvələrinin davranışı İrani kollektiv Qərbin gözündə daha da anti-patik ölkəyə çevirib. İndi haylar çox yaxşı anlayırlar ki, onlar təkca İran və İsrail arasında deyil, nəticədə İran və Avropa, eləcə də İran

və ABŞ arasında münasibətlərin pisləşməsinin acı nəticələrini daddmaq məcburiyyətindədirlər. Ona görə ki, onlar ortada, müəmmal vəziyyətdə qalıblar və bunu da həmişədən yaxşı özləri başa düşürlər, hansıki qorxularının bir səbəbi də məhz budur.

Dünyanın müharibə meydanına çevrilməsi, istənilən münaqişə və müharibə hayların kürkünə birə salır...

Qərbin və Rusiyanın artıq rəqib deyil, birbaşa düşməne çevrildiyi günün reallığıdır. Ermənistanın da məhz Kremlin nəzarətindən çıxmağa və ABŞ, eləcə də Avropa ilə daha yaxın olmağa can atması da çoxdan bəllidir. Belə olan halda Rusiya-Ukrayna müharibəsi, Qərbin ukrainalıları dəstəkləməsi fonunda Qərb meyilli ermənilərə qarşı rusların antipatiyası da təəccüblü deyil. Deməli, Rusiyanın Ukrayna ilə müharibəsi də ermənilər üçün yaxşı heç nə vəd etmir. Çünki hayların qeyd olunan xəyanətkarlıqları və ruslarda onlara qarşı yaranan nifrət fonunda Ermənistanın növbəti hədəf olma ehtimalı çox böyükdür. Belə olan halda, yəni Ermənistan Rusiyanın hədəfinə çevrildiyi məqamda hayların hayına kim çatacaq? Qərb, yoxsa Avropa? Axı ukrainalıları ruslarla bundan sonra "dil tapmaq" tövsiyəsi edən Qərb və Avropa meydana çəkilirsə, o zaman Ermənistanın vəziyyəti indidən göz önümə alınmalıdır. Elə məhz bu məqamda göz önümə alındığı üçün haylar arasında qorxu kompleksi artmaqdadır...

Rusiya ilə Qərbin qarşıdurması fonunda nə Rusiyanın, nə də Qərbin Ermənistanla maraqlanması qətiyyətlə ağılaşığı deyil. Bəlkə də bir müddət əvvəl Ermənistan üçün Rusiya ilə Qərb arasında manevr imkanları ola bilərdi, amma indi hayların belə bir imkanları qətiyyətlə yoxdur. Heç Qərb və İran arasında da haylar üçün manevri şans qalmayıb. Amma şiddətli qarşıdurma şəraitində haylar seçim etmək məcburiyyətində qalacaqlarını yaxşı bilirlər. Başa da düşürlər ki, İran genişmiqyaslı müharibəyə girərsə, o zaman İrəvan Tehranın dəstəyini itirəcək, çünki eyni ilə rusiya kimi İranın da başı özünə qarışdığı üçün Ermənistanı ayırmağa vaxtı belə olmayacaq. Qərb də öz növbəsində İrəvanı hesaba belə almayacaq və belə olan halda haylar nəinki dəstəkdən, iyanələrdən belə məhrum ola bilərlər ki, səfalət içərisində olanlar üçün bu, böyük faciə deməkdir. Deməli, dünyada cərəyən edən mürəkkəb proseslər, dünyanın müharibə meydanına çevrilməsi, münaqişə ocaqlarının artması, global gərginlik istənilən halda haylar üçün yaxşı heç nə vəd etmir. Ona görə də dünyanın müharibə meydanına çevrilməsi, istənilən münaqişə və müharibə hayların kürkünə birə salır, yuxularını da ərşə çəkir. Çünki global gərginliyə görə erməni cəmiyyəti məhz düşə biləcəkləri daha acınacaqlı vəziyyəti düşünərək, haqlı olaraq qorxu hissi keçirir.

İnam Hacıyev

Beynəlxalq oyunçular: qərəzdən doğan tərribat

Dünya birliyi Azərbaycanda baş verən hadisələri bütün vasitələrlə izləyir, analiz edir və reaksiya verir. Bu reaksiyalar müxtəlif təyinatlı və müxtəlif məqsədlə olur. O da məlumdur ki, ölkəmizdə tətbiq olunan yeni inkişaf modeli, beynəlxalq təcrübəyə söykənərək həyata keçirilən islahatlar Azərbaycanın nüfuzunu bir daha yüksəklərə qaldırır. 44 günlük müharibədən sonra isə baxışlar tam olaraq müsbətə doğru dəyişib, bizimlə hesablaşılar, hörmət edirlər, təklif və tələblərimizin yerinə yetirilməsi üçün uzun zamana ehtiyac qalmır. Azərbaycanın yaratdığı yeni realitələri bu gün təqdir edilir. Ölkəmizdə hökm sürən sabitlik nüfuzumuzu bir az daha artırır, bizimlə etibarlı tərəfdaş kimi əlaqələr yaratmaq, investisiya qoymaq niyyətində olan ölkələrin sayı durmadan artır. Bəli, Azərbaycan son antiterror tədbirlərindən sonra ərazi bütövlüyünü tam olaraq bərpa edib və bu hadisə imicimizə yeni-yeni əlavələr gətirib. Bəli, əldə etdiyimiz qələbələr bir tərəfdən dostlarımızın sayını artırır, digər tərəfdən artıq işə olunmuş beynəlxalq gücləri ölkəmizə qarşı çirkin oyunlara sövq edib.

Inkişafımıza qənim kəsirlər...

Artıq neçə illərdir Azərbaycan dövlətinə qarşı müxtəlif şəkildə tərribatlar törətməyə cəhdlər göstərən dairələr hər dəfə uğursuzluğa düşər olduqdan sonra daha da aqressivləşirlər. Lakin bu aqressivlik onların realitətlər qarşısındakı məğlubiyyətlərinin göstəricisidir. Son 20 ildə Azərbaycanın iqtisadi cəhətdən özünü təsdiq etməsi, bir sıra mühüm strateji əhəmiyyətli layihələrin icraçısı və təşəbbüskarları olaraq dünya arenasına çıxması, balanslı siyasət yürütməsi, xalqın maraqlarından çıxış etməsi məlum qüvvələri hərəkətə gətirib. "5-ci kolon" kimi tanınan sapı özümüzdən olan baltalar - radikal və dağıdıcı təfəkkürə malik müxalifət və "Transparency International", "Amnesty International", OCCRP kimi təşkilatlar erməni lobbisinin alətləri qismində ölkəmiz əleyhinə istifadə olunurlar. O cümlədən bir sıra Qərb media qurumları dezinformasiya xarakterli informasiyalarla Azərbaycan haqqıqlarını gizlədərək, böyük və ağı yalanları dünya ictimaiyyətinə sırımağa çalışırlar. Azərbaycanı tanıyan, ölkəmizdəki demokratik, multikultural, tolerant mühiti, sabitliyi qiymətləndirən heç bir daire bunu ciddiyyə almır, dezinformasiyalarla uymurlar. Ancaq bununla qane olmaq olmaz, dövlət maraqlarımıza qarşı düşmənçilik, tərribatçılıq edənlərə qarşı mübarizəmizi ardıcıl şəkildə davam etdirməliyik. Burada Azərbaycanımızı, dövlətimizi, dövlətçiliyimizi sevməyə öz reaksiyalarını göstərməlidirlər. Çünki bizim məqsədimiz dövlətimizi gücləndirmək, Prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasətini dəstəkləməkdir. Həmin qüvvələr anlamalıdır ki, heç bir təzyiq, təhdid bizi geri çəkilməyə vadar edə bilməz və onlar layiqli cavablarını hər zaman alacaqlar.

Tərribat üçün "vuran əl": "5-ci kolon"

Bu gün Azərbaycana qarşı xarici təhdidlər, hədələr, tərribatlar artıb. Bunun bir sıra səbəblərini dedik, amma əsas olan budur ki, Azərbaycanın yürütdüyü müstəqil siyasət bəzi dövlətlərin, beynəlxalq təşkilatların maraqlarına uyğun gəlmir, onları qane etmir. Və ilk firsətdə ölkəmizə qarşı total hücumla keçirlər. Burada bir incə məqam daha var, bu da həmin qüvvələrin ölkə daxilindəki bəzi partiya və qeyri-hökumət təşkilatları ilə birgə fəaliyyət göstərmələridir. Bunlara bəzən "görünməyən qüvvələr" də deyirlər. Belə ki, onlar bizim aramızdadır və özlərini maskalaya bilirlər. Buna beynəlxalq termin olaraq "5-ci kolon" adı verilib.

Bahruz Quliyev
"Ses" qəzetinin baş redaktoru

lon" adı verilib. Bu barədə mətbuatda geniş məlumat verilsə də, bu adın qısa tarixindən danışmaq yerinə düşər. Bu söz ilk dəfə 1936-1939-cu illərdə İspaniya Vətəndaş müharibəsi zamanı general Franko tərəfindən istifadə edilib. Generalın orduları Madriddə dörd tərəfdən hücum edərkən, "Beşinci kolon"da olan generalın kəşfiyyat məmurları şəhərdə üsyan qaldıraraq Madridin yıxılmasına kömək ediblər.

Bəzi tarixçilər spartalılardan "Troya atı"nı "beşinci kolon"a nümunə kimi göstərmişdirlər. Roma İmperiyası dövründə bu siyasətdən daha çox faydalanıblar. Romalılar imperiyaya daxil olan tayfalar arasında iğtişaşlar törətmək və onları öz torpaqlarından qovmaq üçün casusluq və təbliğat işləri aparmaq üçün "beşinci kolon"dan istifadə ediblər.

Son zamanlar Qərb dairələri Azərbaycanda yeni iğtişaşlar törətmək, cəmiyyəti xaosla sürükləmək, nizamı pozmaq üçün "5-ci kolon"u canlandırılıb. Artıq düyməyə basılıb, müxalifətin siyasi zəhniyyətini kəsən, milli maraqlardan uzaq, dövlətçilik ənənələrini bada verməyə hazır olan, xüsusən də ermənidən çox erməni olmağa can atan hissəsi Azərbaycanda sabitliyi pozmaq üçün tapşırıqlar alıblar. Bu, onların qanunsuz etiraz aksiyalarına çıxmaq bəhanələrində də özünü göstərir. Bir tərəfdən Ermənistan, digər tərəfdən Qərb dairələri, daxildən isə "5-ci kolon" təmsilçilərinin müstəqil fəaliyyəti ölkəmizdə vətəndaş qarşısındakı tərribatçıya hesablanıb.

Bu gün dünyanın demokratikləşməyə doğru inamla addım atan ölkələrində bəzi beynəlxalq təşkilatların, fondların tərribatçı nəticəsində geriləmə, ya da prosesin dayandırılmasına cəhdlər müşahidə olunmaqdadır. Azərbaycan da o ölkələr sırasındadır, amma bizi öz təsir dairələrinə salmaq istəyində olan qüvvələr müxtəlif yollarla buna əngəl yaratmaq istəyirlər. Lap əvvəldən başlayaraq, yenidən müstəqillik əldə etmiş ölkələrin potensialını nəzərə alan beynəlxalq güclər buna uyğun olaraq da hərəkət etməklə özlərinin arbitr kimi qəbul olunmalarına çalışırdılar. Bəzi ölkələr təzyiqlərə davam gətirməyərək həmin qüvvələrin istəklərinə tabe oldular. Amma xalqların spesifik xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla hər ölkəyə bir üsulla yanaşdırlar. Azərbaycanın bir daha müstəmləkə olmaq istəmədiyini anlayan beynəlxalq güclər bizi müharibə ilə sınağırlar və düz 30 il prosesi ləngitməyi bacardılar. Əvvəl Ermənistanla müharibə, atəşkəs dövründə isə daxilimizdəki "5-ci kolon"un ifasında hakimiyyətə, dövlətçiliyimizə qarşı dövlət çevrilişləri, rəngli inqilablar təşkil etdilər. Bu da yetərli olmayınca yenidən Ermənistanı münafiqşinin qeyri-konstruktiv tərəfi olaraq müxtəlif tərribatlara təhrik etdilər. Bir sözlə, imkanları çatdığı qədər Azərbaycanı daxili problemlərlə məşğul etməklə onun potensialının üzə çıxmasını, iqtisadi inkişafına, sosial problemlərinin həllinə mane olmağa çalışırdılar.

"5-ci kolon"dakılar kim idi?

Maraqlı və hər kəsin bilməyə haqqı olan sualdır. Bu gün də Azərbaycanın Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda quruculuq və qayıdış

vişələrini həyata keçirdiyi bir zamanda içimizdəki xəyanətkarlar xaricdəki ağalarından aldığı tapşırıqları yerinə yetirmək üçün sıraya düzülüblər. Bu da təsadüfi deyil və bu gün özlərini müxalifət adlandıran, əslində isə bu xalqın və dövlətçiliyimizin qatı düşməni olan qara qüvvələr bizi içimizdən, xaincəsinə vurmağa çalışırlar. 1990-1992-ci illərdə özlərini bu xalqın xilaskarı kimi təqdim edən "cəbhəçi"lər xalqın etimadından istifadə edərək özlərini maskalamağı ustalıqla bacarmışdılar. Hakimiyyətə gələcəkləri təqdirə xalqı yağ-bal içində, problemlərdən uzaq bir məkətdə yaşadacaqlarını demişdilər. Həm də o qədər ciddi şəkildə söz vermişdilər ki, 1 illik hakimiyyətləri dövründə xalq və dövlətçiliyə qarşı etdikləri xəyanəti bir müddət anlamaq, qəbul etmək çətin oldu. O komandanın içində indi Qərbin buyuruq qulu olan "Yurd" sədri Əli Kərimli də var idi. "Yurd"çu Əli yenə iş başındadır, 1993-cü ildən yarımçıq qalan bəd əməllərini tamamlamaq üçün yenə küçələrə çıxmaq istəyir. Amma hansı güclə, hansı ideya ilə?

Əlbəttə, Qərbin "5-ci kolon"u hərəkətə gətirmək metodu dəyişməyib. İdeologiyası "demokratiya", "insan haqları" olsa da, Qərbin əsas silahı paradır, dollardır. Bunun vasitəsilə istənilən ölkədə çaxnaşma, qarşıdurma, hətta vətəndaş müharibəsi də təşkil etmək mümkündür. Digər ölkələrdə sifarişin, tapşırığın yerinə yetirilməsi üsulu eyni olarsa da, bunu Azərbaycanda tətbiq etmək xeyli çətinlik yaradır. Heç bir özünü idarə etmək qabiliyyətində olan fərd onların cəfəngiyyətinə qulaq asmayı, arxalarınca getməyib. Ona görə də təşkil etdikləri etiraz aksiyaları 5-10 nəfərdən uzağa getmir. Əvəzində tərribatlar törətməyi bacarırlar, hətta asayiş keşikçiləri ilə toqquşmalardan da çəkinmirlər. Məqsəd, əlbəttə, sifarişçilərə "fakt"ları təqdim etməkdir.

Ermənistan, Qərb və içimizdəki xainlər

Azərbaycanın başladığı və Ermənistanın Qərbdəki havadarları vasitəsilə pozmağa çalışdığı sülh prosesinə zərbə vurmağa cəhdlər göstərilir. O cümlədən işğalçı ölkə ilə həmrəy olan məlum antimillilər də bu sazişə qarşı çıxırlar. Bu, isə o deməkdir ki, bu yalançı "demokrat"lar, dağıdıcı müxalifəti təmsil edən "Milli Şura"nın təmsilçiləri birbaşa ermənilərlə eyni mövqedədirlər. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi və sərhədlərinin toxunulmazlığının təmin olunması onları narahat edir. Qaraguruşçular dərk etmirlər ki, əməlləri ilə əslində ermənilərin işğalçılıq siyasətinə haqq qazandırlar. Ermənilərlə eyni mövqeyi bölüşən radikal müxalifət Azərbaycan dövlətinə və xalqına nə qədər düşmən olduqlarını sübuta yetirirlər.

"Sapı özümüzdən olan baltalar"ın, yeni missionerliklə məşğul olan bəzi medi resurslarının, o cümlədən, xaricdən gələn əmrləri yerinə yetirən dağıdıcı müxalif qrupa təmsilçilərinin şəxsi ambisiyaları xarici himayədarlarının əsl niyyətini görməyə mane olur. Anti-Azərbaycan dairələrin hazırladıqları ssenarilərdən onların xəbər tutması üçün gözlerini paradan ayırmağı, ağıllı başla hadisələri analiz etməyi bacarmadırlar. Amma çox təəsüflər olsun ki, onların qrant uğrunda bir-birləri ilə didişmələri, yarışmaları səbəbindən dövlətçiliyimiz əlavə problemlərlə üzləşməli olur. Bu gün demokratik cəmiyyətin varlığını şərtləndirən bütün amillər ölkəmizdə tam təmin edilib. İnsan hüquqlarının qorunması və yeni müdafiə mexanizmlərinin müəyyənləşdirilməsi, azad mətbuatın inkişafı, çoxpartiyalı sistemin yaradılması, seçkilərin demokratik, beynəlxalq standartlara uyğun keçirilməsi istiqamətində atılan addımlar davamlılığı ilə dünya ictimaiyyətinin diqqətindədir. Bunları dəyərləndirmək üçün şəxsi ambisiyalar deyil, dövlət maraqları öndə olmalıdır.

"Beşinci kolon"un təmsilçiləri, anti-millilər qüvvələr, erməni lobbisindən qidalanan yaramazlar isə öz ələdiklərinə, söylədiklərinə, yazdıqlarına baxıb utansınlar və bilsinlər ki, tarix də, zaman da, qanun da belələrinin cəzasını mütləq verəcək. Belələrinin götdüyü öhdəliklərin amplitudası hər zaman olduğu kimi

Hakan Fidan İsmayıl Haniyə ilə görüşüb

Xarici işlər naziri Hakan Fidan Qətərə səfəri çərçivəsində Həmas Siyasi Bürosunun sədri İsmayıl Haniyə ilə görüşüb. Xarici İşlər Nazirliyinin yaydığı məlumata görə, görüşdə Qəzzaya humanitar yardım, atəşkəs və əsirlər məsələsi müzakirə edilib. SİA bu barədə Türkiyə saytlarına istinad edir.

"Artıq dünya qarışıb"

Üçüncü dünya müharibəsinin başlaması rəsmi olaraq deyilməyə də, artıq iki ildir ki, bu müharibə gedir. Belə ki, Rusiyanın Ukraynaya hücumundan sonra dünyanın böyük ölkələri, o cümlədən Amerika, Avropa ölkələri, NATO üzvləri, ümumilikdə dünyanın 54-dən çox ölkəsi

Ukraynaya hərbi və s. şəkildə yardım edir. Eyni zamanda dünyanın müxtəlif ölkələrindən könüllülər Ukrayna cəbhəsinə ruslara qarşı döyüşürlər. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında politoloq Elşad Həsənov deyib. Politoloq bildirib ki, artıq neçə vaxtdır ki, Rusiya rəhbərliyi də ukraynalılarla deyil, həm də NATO ölkələri ilə müharibə apardıqlarını bildiriblər: "Buradan da üçüncü dünya müharibəsinin başladığını anlamaq olur, amma rəsmi şəkildə bu barədə heç bir məlumat yoxdur.

Son dövrlərdə Yaxın Şərqdə Həmasla İsrail arasında başlayan müharibəyə də bir çox qüvvələr cəlb olunub. O cümlədən İran da buna qoşularaq, HƏMAS-ı silah-sursat və öz qüvvələri ilə təmin edir. Ayın 1-də İsrail qüvvələri Dəməşqdə İran konsulluğuna raket zərbəsi endirdi və 16 nəfər həlak oldu. Ölənlər içərisində iki yüksək rütbəli İran generalı da var idi. Bundan sonra İran İsrailə hədə-qorxu gəldi və nəhayət ayın 13-dən 14-nə keçən gecə İrandan İsrailə ballistik raketlərdən istifadə olunaraq hücum edildi. Lakin İsrail buna hazır idi və raketlərin əksəriyyəti məhv edildi. Bu da İsrailə qarşı İranın birbaşa apardığı ilk döyüş idi. Hazırda İsrail rəsmiləri yaxın günlərdə İrana hücum edəcəklərini bildiriblər. Amerika isə baş tutacaq bu hücumu pisləyir və İrana yeni sanksiya tətbiq etməklə cavab verməyi istəyir. Yəni, artıq dünya qarışıb, bu da üçüncü dünya müharibəsinin xəbərcisidir".

Səbinə Hüseynli

bu gün də xaos təşviqindən, tərribatçılıqdan, yalandan, söyüşdən, pisləkdən, asayiş pozmaq cəhdlərindən və sair bu kimi anti-millilər fəaliyyət növlərindən ibarətdir.

Rusiya sülhməramlı kontingentinin Azərbaycanı, yəni Qarabağı birdəfəlik və tam olaraq tərk etməsi prosesinə start verilib. Artıq Kəlbəcərin Xudavənd monastırındaki post Azərbaycan polisinə təhvil verilib. Xocalıdakı baza da boşaldılır və tarixi hesab olunan böyük prosesin bir neçə günə tam yekunlaşacağı da gözlənilir. Bununla da Azərbaycan Qarabağ və bütün torpaqları üzərində tam suveren ölkə olaraq nəzarətini mütləq şəkildə bərpa edir və bu da ölkəmizin növbəti qələbəsi, diplomatik uğuru olaraq qəbul edilir...

Azərbaycanın bütün addımları əvvəlcədən ölçülmüş, biçilmiş, düşünülmüş vahid bir plan üzrə atılır

İllərlə əvvəl düz 30 ilə yaxın erməni işğalı altında olan ərazilərimizin işğaldan azad olunacağına şübhə ilə yanaşanlar var idi, amma onlar 2020-ci il noyabr ayında torpaqlarımızın işğaldan azad olunduğunun gerçəklik olduğuna əmin oldular və gerçəklikləri öz gözləri ilə gördülər. Hətta bəzi ərazilərdə erməni silahlılarının, terrorçularının qalıqlarının olduğunu və ərazilərimizin tamamilə işğaldan azad olunmadığını düşünənlər, bunu açıq şəkildə ifadə edənlər də tapılırdı, lakin onlar da ötən ilin sentyabr ayında keçirilən anti-terror tədbirləri sayəsində cəmi 23 saat ərzində ərazilərimizin erməni terrorçularından təmizləndiyini müşahidə etmiş oldular və ərazilərimizin tamamilə işğaldan azad edildiyini gördülər. Xankəndidə qaldırılan Azərbaycan bayrağı bütün şübhələrə son qoydu. Bununla belə 10 noyabr tarixli razılaşmanın şərtlərinə uyğun olaraq Rusiya sülhməramlı kontingentinin Azərbaycan ərazisində, Qarabağ torpaqlarında yerləşdirilməsinə görə də müəyyən fikirlər səsləndirilirdi və hətta bəzən onların bir daha ərazilərimizi tərk etməyəcəyi barədə fikirlər səsləndirənlər də tapılırdı. Amma məsələlərə şübhə ilə yanaşanlar bir-birinin ardınca gördülər ki, Azərbaycan Prezidentinin siyasi iradəsi, diplomatik uzaqqörənliyi, qətiyyəti, xalqımızın həmrəyliyi, ordumuzun şücaəti ilə bütün məsələlər həll olundu və indi də sülhməramlıların ərazilərimizi tərk etməsi prosesi artıq başlayıb. Hər halda ölkə rəhbərimizin, cənab Prezident İlham Əliyevin "Nəyi necə və nə vaxt etmək lazımdır, bunu mən bilirəm", fikrinin nə demək olduğunu başa düşdülər. Başa düşməyən bir neçə nəfər qalmış olsaydı belə, onlar da heç şübhəsiz ki, indi Rusiya sülhməramlılarının ərazilərimizi tərk etməsini gördüncə tam şəkildə başa düşmüş və anlamış olarlar. Anlamış oldular ki, Azərbaycanın bütün addımları əvvəlcədən ölçülmüş, biçilmiş, düşünülmüş vahid bir plan üzrə atılır.

Sülhməramlıların ölkəmizin ərazilərindən çıxarılması prosesi iki ölkənin ali rəhbərliyinin qərarı ilə başlayıb

Bildiyimiz kimi, 2020-ci il 10 noyabr tarixində imzalanmış Üçtərəfli Bəyanata əsasən, Rusiya sülhməramlılarının Azərbaycan ərazilərində, yəni Qarabağda qalması 2025-ci ilə qədər davam edə bilərdi. Amma görürük ki, həmin müddət bitmədən əvvəl Rusiya sülhməramlıları ərazilərimizi tərk etməkdədirlər. Sözsüz ki, bunun səbəbləri var və heç şübhəsiz ki, rəsmi Moskva da həmin səbəbləri nəzərə alıb və yaxşıca götür-qoy etdikdən sonra belə qərara gəlib. Hər halda Kreml çox yaxşı başa düşürdü ki, 2023-cü ilin 20 sentyabrında Qarabağda separatizmin ləğvi və ermənilərin Ermənistanı qayıtmasından sonra sülhməramlıların missiyası de-fakto bitmişdi. Doğrudur, rəsmi Bakı Rusiya ilə münasibətlərə görə bu məsələdə israr etmir-

Tarixi hesab olunan və artıq başlayan BÖYÜK PROSES

di, amma Kreml prosesin vaxtından əvvəl başlamasının vacib olduğu qənaətinə özü gəlmiş oldu. Əlbəttə ki, bununla da bağlı səbəblər də bellidir. Əvvəla, Moskvada anlayırlar ki, sülhməramlıların Qarabağda işi artıq çoxdan bitib və bir il daha qalmaq özləri üçün əlavə yüküdür. Diger tərəfdən də axı Ukrayna müharibəsi fonunda hərbi qüvvə çatışmazlığı yaşayan Rusiyanın bu qoşunlara sözün əsl mənasında ehtiyacı da var. Bir sözlə, rəsmi Moskva bütün məqamları nəzərə alaraq, sülhməramlıların ölkəmizin ərazilərindən çıxarılması qərarına gəlmiş olub və bundan sonra da bu proses iki ölkənin ali rəhbərliyinin qərarı ilə başlayıb. Təsədüfi deyil ki, bu barədə rəsmi şəkildə də bildirilir. "2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış Üçtərəfli Bəyanata əsasən, Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti olaraq yerləşdirilmiş Rusiya Federasiyası sülhməramlılarının ölkəmizin ərazisindən vaxtından əvvəl çıxarılması barədə hər iki ölkənin ali rəhbərliyi tərəfindən qərar qəbul edilib", deyər Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi, Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev AZƏRTAC-a açıqlamasında Rusiya sülhməramlılarının Azərbaycan ərazisindən çıxarılması barədə dedikləri də təsdiq edir ki, bu proses iki ölkənin ali rəhbərliyinin qərarı ilə başlayıb. Belli olur ki, Azərbaycan və Rusiya arasında normal münasibətlərin qurulması və iki ölkənin ali rəhbərliyinin qərarı ilə sülhməramlıların vaxtından əvvəl çıxarılmasına dair qərar verilib. "Rusiya sülhməramlılarının Qarabağdan çıxarılması prosesinə başlanılıb", deyər Kremlin mətbuat katibi Dmitri Peskovun bu keçirilən mətbuat konfransında bildirməsi də deyilənləri təsdiq edir.

Azərbaycanın daha bir qələbəsinin, diplomatik

uğurunun bütün dünya şahidi oldu

Etiraf edək ki, sülhməramlılarının bölgədə qalmasında Rusiya maraqlı idi və bundan sonra da onların qalmasına çalışırdı. Qeyd etdiyimiz kimi, bir çoxları da onların əbədi olaraq, yaxud da uzun müddətə ərazilərimizdə qalacağı qənaətində idilər. Hətta Rusiya sülhməramlılarının ərazilərimizdə olması ilə əlaqədar bəzən ictimai narazılıqların da şahidi olurduq. Şahidi olurduq ki, Rusiya sülhməramlılarının ərazilərimizdə yerləşdirilməsinə görə narazı olanlar var və onlar başa düşə bilmirdilər ki, Rusiya sülhməramlılarının həmin dövrdə ərazilərimizdə yerləşdirilməsi ABŞ və Fransanın müdaxiləsinin qarşısını almaq məqsədi daşıyırdı. Bununla belə sülhməramlıların daimi, yaxud da uzun müddətə ərazilərimizdə qalması heç də arzu olunan sayılmırdı. Məhz rəsmi Bakının uğurlu diplomatik fəaliyyəti, Azərbaycanın, şəxsən cənab Prezident İlham Əliyevin uzaqqörən siyasəti, qətiyyəti sayəsində sülhməramlıların qalmasına heç bir ehtiyac olmadığı öz təsdiqini tapdı və onların ərazilərimizi tərk etməsi prosesinə hər iki ölkənin ali rəhbərliyinin qərarı ilə start verildi. Bu, artıq Azərbaycanın növbəti qələbəsi, diplomatik uğuru olaraq qəbul edilməkdədir. Çünki bütün dünyaya görmüş oldu, şahidlik etdi ki, sülhməramlıların getməsi ilə bağlı rəsmi Bakı heç bir şəkildə israr etmədi, amma Rusiya öz sülhməramlılarını könüllü şəkildə çıxarmaq istədi və iki ölkənin ali rəhbərliyinin qərarı ilə bu prosesə başlanıldı. Məhz bunu ölkəmizin növbəti qələbəsi, uğuru olaraq qiymətləndirmək mümkün deyil.

Ölkəmizin öz ərazilərində nəzarəti əlinə alması böyük və tarixi bir proses sayılır

Bəzən ölkə daxilində, yaxud da ölkəmizin hüduqlarından kənar olan bəzi dairələr Rusiya sülhməramlıları ilə bağlı cəfəng "proqnozlar" səsləndirir, onların bir daha ərazilərimizi tərk etməyəcəyini bildirdilər. Doğrudur, belə cəfəng fikirlər səsləndirənlərin hansı səviyyəyə, hansı siyasi savada sahib olduqlarını, daha doğrusu, heç bir siyasi savada sahib olmadıqlarını hamımız yaxşı bilirik. Onların səsləndirdikləri fikirlərin hər dəfə nə dərəcədə əsassız olduğunu gördükdə özlərinin də hansı cılız dünyagörüşə malik olduqlarını müəyyən etmək heç də çətinlik törətmir. Ölkəmizin öz ərazilərində nəzarəti əlinə alması kimi böyük bir prosesi görmək üçün həmin o cılız dünyagörüşlülər qədər kor olmaq gərəkdir. Hər dəfə yanlış və cəfəng "proqnozlar" verdikləri ortaya çıxanda, yalanları, dediklərinin mənasız olduğu ifşa olunanda cəmiyyətimiz onların kimliyi barədə kifayət qədər doğru qənaətə gəlmiş olurdu və indi də bu qənaətdə haqlı olduğu öz təsdiqini tapdı. Belli oldu ki, həqiqətən də onlar sadəcə qərəzli, xain, xəyanətkar ünsürlərdirlər və ölkəmizin uğurlarını heç də həzm edə bilmirlər. Amma Azərbaycan qələbələr, uğurlar qazanmaqda davam edir, tək-cə cəbhə xəttində deyil, diplomatik müstəvidə də zəfərlərə imza atır.

Sülhməramlıların Azərbaycanı, yəni Qarabağı birdəfəlik və tam olaraq tərk etməsi, postların Azərbaycan polisində təhvil verilməsi, bazaların boşaldılması tarixi hesab olunan böyük proses deməkdir. Etiraf etmək lazımdır ki, bu prosesin başlanması ilə, bir neçə günə tam yekunlaşması ilə, böyük proseslə Azərbaycan Qarabağ və bütün torpaqları üzərində tam suveren ölkə olaraq nəzarətini mütləq şəkildə bərpa etmiş olur. Həqiqətən də ölkəmizin öz ərazilərində nəzarəti əlinə alması böyük və tarixi bir proses sayılır, hansiki bu anda həmin o tarixi böyük proses davam etməkdədir.

İnam Hacıyev

“Bu gün insanların küçə iğtişalarına çağırılması Vətənə və xalqa xəyanətdir”

Bu gün beynəlxalq ictimaiyyət Azərbaycanın təkmil inkişaf modelini, hər bir sahədə zəngin təcrübəyə malik olmasını, islahatçı ölkə kimi nüfuz qazanmasını, ən əsas qalib xalq və dövlət olaraq yaratdığı yeni reallıqları təqdir edir. Azərbaycan ötən hər gün sabitlik diyarı kimi qazandığı imicinə yeni-yeni əlavələr edir. İkinci Qarabağ müharibəsi və bir günlük antiterror tədbirləri zamanı tarixi zəfərlərə imza atan, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa edən Azərbaycanın hazırda sözünün imzası qədər dəyərli olması hər birimizi qürurlandırır. Təbii ki, hər bir uğurumuzun əsasında xalq-Prezident birliyinin, həmrəyliyin sarsılmazlığı dayanır. Vətən müharibəsində tarixi Zəfərimizin simvoluna çevrilən “demir yumruq” bu birliyin təqdimatı oldu.

Azərbaycan qüvvələri tərəfindən aldıkları mitinq sifarişini yerinə yetirmək istəyirlər. Məlumdur ki, zaman-zaman Azərbaycanda sabitliyi pozmaq, qarşıdurma yaratmaq, xalqda ölkə iqtidarına qarşı narazılıq formalaşdırmaq dövlətimizin müstəqil siyasətini, davamlı uğurlarını həzm etməyən xarici anti-Azərbaycan qüvvələrini düşündürən məsələlər olub. Daxili bədxahlarımız həmin qüvvələrin maraqlarının ifadəçisinə çevrildikləri üçün mitinq tapşırığını, necə deyirlər, canla-başla qəbul edirlər. Dövlət maraqları bu ünsürlər üçün həmişə arxa planda olub. Belə sifarişli mitinqləri keçirmək cəhdi müxalif düşürgədə mövcud vəziyyətə də aydınlıq gətirir. Düşürgənin konstruktiv qanadı belə sifarişlərə, onların icraçılmasına hər zaman mənfi münasibətini bildirir, dağıdıcı antimilliyet ünsürlərinin siyasi meydanı tərk etmələrini tələb edirlər. Müxalifətçilik anlayışının mahiyyətini hələ də dərk etməyən Kərimov Əli kimi xain ünsürlər bu haqlı tələblərdən nəticə çıxarıb siyasət meydanını tərk etmək əvəzinə dövlətə, xalqa xəyanət yolunu tutmuş “qəhrəmanlıq” kimi qəbul edirlər. Belələrinə xalqın verdiyi cavab dəyişməzdir. Siyasi meydanın küncünə sıxışdırılan bu ünsürlər özlərinə cəsərat tapıb bu meydanı tərk etməlidirlər.

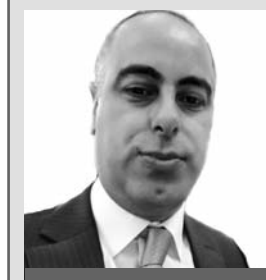
Bütün bunları görməmək siyasi korluqdur. Bu uğurların fonunda “sapı özümüzdən olan baltalar”ın öz şəxsi ambisiyalarının quluna çevrilmələri, xarici himayədarlarının oyuncağı funksiyasını yerinə yetirərək onların çaldığı havaya oynamaları, anti-Azərbaycan dairələrin hazırladıkları ssenarilərin icrasının qarşılığında alacaqları qrantlar uğrunda bir-birləri ilə didişmələri hər kəsə məlum olan faktlardır. Bu gün demokratik cəmiyyətin varlığını şərtləndirən bütün amillər ölkəmizdə tam təmin edilib. İnsan hüquqlarının qorunması və yeni müdafiə mexanizmlərinin müəyyənləşdirilməsi, azad mətbuatın inkişafı, çoxpartiyalı sistem yaradılması, seçkilərin demokratik, beynəlxalq standartlara uyğun keçirilməsi istiqamətində atılan addımlar davamlılığını ilə dünya ictimaiyyətinin diqqətindədir. Bunları dəyərləndirmək üçün şəxsi ambisiyalar deyil, dövlət maraqları öndə olmalıdır. Amma uzun illərin təcrübəsi sübut edir ki, radikallığı fəaliyyətinin əsas istiqaməti kimi qəbul edən antimilliyet ünsürlərdən belə bir konstruktiv mövqə gözləmək sadəlövlük olardı. Bu fikirləri Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Xətai rayon təşkilatının sədri, siyasi elmlər doktoru, professor Vüqar Rəhimzadə KİV-ə açıqlamasında bildirib.

Vüqar Rəhimzadə diqqəti yarandığı gündən xarici anti-Azərbaycan dairələrin layihəsi olduğunu hər an bürüzə vərən və atdığı bütün addımlarla bunu təsdiqləyən “Milli Şura” adlanan, əslində isə bütün əməlləri ilə antixalq və antimilliyet mövqədə dayandığını təsdiq edən üzdeyən qurumun 21 aprel tarixinə planlaşdırıldığı mitinq şousuna yönəldib. Radikal ünsürlər xaricdəki anti-

Azərbaycanın uğurlarının, demokratik proseslərin sürətləndirilməsinin təqdimatı oldu. Bunları inkar edib heç bir əsası olmayan iddialarla insanları iğtişələr törətməyə çağırmaq bədnam “milli şura”çıların çirkin niyyətlərinin daha bir iyrenc təzahürüdür. Bu gün xalq arasında nüfuzu sıfırın altında olan Kərimov Əli kimi avantüristin guya mitinqin zəruriliyi ilə bağlı fikirləri dağıdıcı ünsürlərin xəbis niyyətlərini bir daha ifşa edir. Mitinq çağırışları ilə varlıqları barədə görüntü yaratmağa çalışan Kərimov əllər 30 il öncənin nostalji hissləri ilə yaşayırlar. Bu xain ünsürlər unudurlar ki, nə Azərbaycan həmin dövrün Azərbaycanı, nə də xalq həmin xalqdır. Özləri, həmçinin sosial bazaları barədə böyük görüntü yaratmağa çalışsın bu ünsürlərin əvvəllər keçirdikləri mitinqlərə insanları hansı yollarla topladıkları məlumdur. Həmin mitinqlərin iştirakçıları bir qayda olaraq özlərinin ailə üzvləri idilər. Dağıdıcı ünsürlərin zaman-zaman özlərinin mitinq şoularının fiaskoya uğramasında hakimiyyəti günahlandırmaq cəhdləri gülüncdü.

Vüqar Rəhimzadə vurğulayıb ki, dağıdıcıların 21 aprel mitinq-şoularının tələblərinə diqqət yetirdikdə onların əsl niyyətləri bəlli olur. Absurd tələblərin heç bir əsası yoxdur. Azərbaycan sosial dövlətdir. Ölkəmizin iqtisadi inkişafı güclü sosial siyasətlə tamamlanır. Minimum əməkhaqqının, pensiyaların, digər müavinətlərin artırılması dövlətimizin sosial-iqtisadi siyasətinin əsas göstəriciləridir. Digər tərəfdən, hazırda işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə aparılan genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri dövlətimizin insan amilinə yüksək dəyər verdiyini bir daha əyani surətdə nümayiş etdirir.

Vüqar Rəhimzadə bu mühüm məqamı da xüsusi qeyd edib ki, regionda və dünyada yaşanan hadisələr fonunda insanların küçə iğtişalarına çağırılması xəyanətdir. Aprelin 5-də Brüsseldə keçirilən ABŞ, Avropa İttifaqı və Ermənistan görüşü də daxili bədxahlarımızın xainliyinə işiq saldı. Regionda sülhə və təhlükəsizliyə maneə olan bu görüşə antimilliyet ünsürlərinin dəstəyi Qərbdəki anti-Azərbaycan və ermənipərəst dairələrin “beşinci kalon”u hərəketə gətirmək niyyətini və ölkə daxilindəki sabitliyi pozmaq, xalq-iqtidar birliyinə kölgə salmaq cəhdlərini nümayiş etdirdi. Azərbaycana qarşı hər zaman belə cəhdlər olub. Lakin hər dəfə bu cəhdlər dövlətimizin uğurlu siyasəti, xalqımızın birliyi, qətiyyəti sayəsində iflasa uğrayıb.

MƏTLƏB
Metlebsalahov@mail.ru

İrənin bir atımlıq “qisas barıtı”, yoxsa dünyanın yenidən bölüşdürülməsi?

Artıq neçə gündür ki, bütün dünya İrənin İsrailə hücumlarına dair müzakirələr içindədir. Kimisi bunu həqiqi müharibə siqnalı, kimisi danışılmış oyun, kimlərsə də dünyanın yenidən bölüşdürülməsi üçün atılan addım kimi qiymətləndirirlər. Əslində uzun müddətdir ki, ətrafında ajiotaj yaradılan İrə-İsrail müharibəsi İrənin PUA-larla İsrailə hücum etməsi artıq bütün dünyada üçüncü dünya müharibəsi riskini də gündəmə gətirib. Bəşəriyyətin lokal qanlı müharibə ocaqlarına çevrildiyi, qanlı toqquşmaların baş alıb getdiyi bir zamanda İrənin bir atımlıq barıt kimi İsraildən “qisas alması” artıq həm də dünyanın üçüncü dünya müharibəsi riski baxımından bütün iplərin qopması deməkdir. Düzdür, artıq İrəni bu “cahanşümul qisas əməliyyatından” sonra hücumları sonlandırdığını, İsrailə “məhkəm dərs verdiyini” elan edib. Əli Xomeini başda olmaqla İrəni rəsmiləri artıq İsrailə əməllə-cə “qulaqburması” verdiklərini elan ediblər və bildirirlər ki, şəxsi qüvvə bir də cürət edib İrəni tərəf boylanmaz....

Əlbətdə, açıq şəkildə görünür ki, gecə qarantığında İrəni həddə korafəhmlərin belə aydın şəkildə anlayacağı uğursuz tamaşa oynadı və elə uğursuzluqla da tarixə yazıldı. Hələ heç bir dövlət açıq şəkildə qanlı müharibə üçün düyməni basmayıb. Amma görünən odur ki, bu cür uğursuz müharibə tamaşaları həqiqi müharibəni də qaçılmaz edir. İndi İrəni bu “ölümcül qisas” oyunundan sonra İsrailin də əlində öz təhlükəsizliyinin qayğısına qalmaq üçün tutarlı fakt keçib. Sabah İsrail də İrəni kimi yalançı deyil, əsl həqiqi qisas əməliyyatına başlasa o zaman ona qarşı etiraz səslərini ancaq barmaqla saymalı olacaqsın. Niyə? -çünki buna İrəni əsas verir. Necə ki, bir cümə günü sübh tezdən, heç bir əsas olmadan İsrailin ərazisinə 500 raket atmaq üçün İrəni dini lideri Ə.Xomeini “xeyirdüa” vermişdi “Həmas”a. Nəticə nə oldu? - o oldu ki, əvvəlcə onlarla İsrail vətəndaşı, cavab zərbəsi olaraq isə yüzlərlə fələstinli qanına qəltan edildi. Fələstinli uşaqlar, qadınlar məhv edildi, xəstəxanalar dağıldı. Kim əsas verdi buna? - İrəni!

Bir gecəlik “qisas barıtı” da elə bu qəbildən olan məsələdir. Artıq dünyanın bölüşdürülməsi kimi məsələ getdikcə gerçəyə çevrilir. Necə ki, qoca Co Bayden hələ ötən əsrin 70-ci illərindən Rusiya ilə qərb arasındakı siyasi sərhədlərin Polşadan deyil, Ukraynadan keçəcəyi barədə iddianı düz 2022-ci ilin fevralından reallaşdırmağa başladı. ABŞ bu qanlı tamaşa üçün kimi əsas oyunçu seçdi? - aktyor, şoumen Volodimir Zelenskini. O Zelenskini ki, daima Kremlin səhnəsində, şou konsertlərində Vladimir Putinə əyləndirirdi. Və o şoumen V.Zelenski indi C.Baydenin siyasi səhnəsində Vladimir Putinə qarşı əks cəbhədə komandan kimi çıxış edir. Təsədüfmü, yoxsa planlaşdırılan ssenarimi? Amma nəzərə alsaq ki, dünya siyasətində və ümumiyyətlə siyasətdə təsadüf heç nə olmur, demək ki hər şey planlı baş verir. Sözsüz ki, minlərlə günahsız insanın qanı hesabına. Belə görünür ki, tennis oyununu xatırladan müharibə zarafatlarının arxasınca qanlı və amansız müharibələr reallaşacaq. Yırtıcı maraqlar üçün insan qanı çirkli su qədər belə dəyərli deyil...

Avropa İttifaqına üzvlüklə bağlı referendum keçiriləcək...

Cərşənbə axşamı, aprelin 16-da Moldova Konstitusiyaya Məhkəməsi hakim “Hərəkət və Həmrəylik” partiyasının deputatlarının Avropa İttifaqına üzvlüklə bağlı referendum keçirmək xahişi ilə bağlı müsbət nəticə çıxarıb. SİA-nın əldə etdiyi məlumata görə, bu barədə “Avropa həqiqəti”

NewsMaker-ə istinadən xəbər verir. İndi referendumun keçirilməsi ilə bağlı yekun qərarı ölkə parlamenti təsdiq etməlidir.

Nəşr qeyd edir ki, sorğuda oktyabrın 20-də Avropa İttifaqına üzvlüklə bağlı referendumun keçiriləcəyi tarix göstərilir. Moldovalılar Avropa İttifaqına üzv olmağa səs versələr,

lər və aktlar milli qanunlardan üstün olacaq. Sorğular belə bir referendumun keçirilməsinin zəruriliyi ilə bağlı ictimai rəyin demək olar ki, yarıya bölündüyünü göstərir.

Nazlı

Bakcell böyük yeniliklərə hazırlaşır

Son bir neçə həftə ərzində ölkənin media gündəmindən çıxmayan Bakcell “yeni dövr başladı” şüarı ilə növbəti videonu paylaşdı. Yeni reklamda Azərbaycanın bir çox tanınmış simaları Bakcell brendinin böyük

dəyişiklər astanasında olduğunu bildirir və bir çox yeniliklər gətirəcəyini vəd edir.

Şirkət heç bir rəsmi açıqlama verməyə belə, videolarda innovasiya, süni intellekt və yeni məhsullarla bağlı mesajları sezmək olur. Ən son reklamda isə tarix və məkan qeyd olunub; 25 aprel 18:00, Bakı Bulvarı.

Harada dincəlməli: muzeydə, ya mallarda?

Tarixdəki müharibələri, ölüm-qalım mübarizələrini, mədəni, tarixi nümunələri və keçmişini daha yaxından tanımağa imkan verən muzeylər tarixin güzgüsüdür. Muzeylər, bir vaxt bizim olan, amma indi bizə yad olan müxtəlif mədəniyyətlər haqqında mühüm məlumatlar verir. Geniş rəqəmsal dünyanı öyrənmək, müxtəlif cəmiyyətləri dərk etmək, tanımaq və mədəni zənginliyindən xəbər almaq üçün muzeylər qorunmalı və ziyarət edilməlidir.

Muzeylər sivilizasiyaların vəhdətini yaradan məkənlərdir. Bir muzeydə siz bütün tarixi zamanlara səyahət edir, eyni zamanda bir neçə dövrə baş çəkmiş olursunuz. Təbii ki, muzey alışqanlıqlarının yaradılması üçün ilk addımı məktəblər atmalıdır. Amma təəssüflərlə olsun ki, Azərbaycan məktəblərində bu cür ziyarətlər çox az həyata keçirilir. İbtidai siniflərdə nisbətən müşahidə etmək olsa da sonrakı illərdə tarixi abidə, muzey ziyarətləri öz yerini əyləncə və gəzintilərə verməli olur. Müəllimlər muzey ziyarətlərini təklif etsələr də valideynlər muzeylərin darıxdırıcı olmasını iddia edirlər və əyləncəli gəzinti istəyirlər.

Lakin ziyarət düzgün təşkil edilərsə, uşaqların yaş qrupuna görə yer seçilsə muzeylər və tarixi abidələr onlar üçün çox maraqlı yerlər ola bilər. İndi uşaqlar üçün xüsusi proqramları olan, əyləncəli ziyarət, gəzinti həyata keçirən muzeylərimiz var. Tanışlıq və bələdçi izahı uşağın marağını oyadaqcaq tərzdə təşkil olunur, bu da, muzeyin darıxdırıcı yer olması barədə təəssürü kökündən dəyişdirir. Uşaq daim muzey səfərinə getməyi, ziyarətləri sıx-sıx olsa yeni yerlər kəşf etməyin, yeni məlumatlar əldə etməyin əyləncəli olduğunu anlayacaq. Lakin valideynlər öz maraqlarında olmayan yerlərə getməyi lüzumsuz bildiyi üçün uşaqlar da muzeylərdən uzaqda, tarixi abidələrdən kənarda, mollarla və əyləncə mərkəzlərində böyüyür.

Dünyanın hər yerində insanlar həm yaşadıkları ölkənin, həm də səfər etdikləri ölkəyə gedəndə onun tarixi abidələri, qədim yaşayış məskənləri ilə maraqlanırlar. Əgər bir alman, bir fransız və yaxud bir ingilis bizim ölkəyə gəlirsə mütləq qədim abidələrimizi görməyə gedəcək. Hər birimiz Qız Qalasına, Atəşgahı, İçəri Şəhərə, Şirvanşahlar Sarayına və oxşar abidələrimizi

zi, muzeyləri ziyarətə gedəndə şahidi oluruq ki, ziyarətçilərin əksəriyyəti xaricilərdir.

Maraqlıdır ki, biz xaricə gedəndə bizi maraqlandıran sadəcə alış-veriş, dəniz və əyləncə mərkəzləridir. Aramızda tək-tük insanlar var ki, səfər etdiyi ölkənin tarixi abidələrini gözsün, nadir tapıntıları, qədim yaşayış məskənləri ilə tanış olsun. Maraqlıdır, niyə biz xaricə səfərə gedəndə sadəcə ticarət mərkəzlərini gəzirik? Bəzən iddia edilir ki, məişət qayğıları ilə yüklənən insanlarda mənəvi zövq, maddi problemlərini həll edəcək fürsətdən yararlanı. Yəni, mənəvi tələbatın təminatı ikinci sıraya keçir, öncə maddi ehtiyaclar təmin edilir və bundan zövq alınır. Lakin müşahidələr göstərir ki, tarixi abidələrə, muzeylərə ziyarət aşağıgəlirli olmaqla əlaqəli vəziyyət deyil, maraqların fərqli olmasıdır. Çünki giriş çəmi 2 manat olan muzey və abidələr də var ki, ziyarətçisi çox azdır.

Müsləman ölkələrində insanların tarixi abidələrə, muzeylərə az getmələrinin səbəbi məişətlə, adət-ənənələrlə, intellektual və mədəni səviyyənin aşağı olması ilə, savadsızlıqla, həyat şərtlərinin ağırlığı ilə bağlı olduğu da iddia edilir. Digər əsas amillərdən biri də ailə tərbiyəsi və təhsilə əlaqədardır. Muzeyə, tarixi abidələrə, kitaba, teatra, qəzetə, mütaliyəyə sevgi kiçik yaşlardan aşılanmalıdır. Əgər bir uşaq valideyni ilə, yaxud məktəbdə təşkil olunmuş tur çərçivəsində kiçik yaşlardan teatra, muzeyə getmərsə böyüyəndə də getməyəcək. Bu məsələlər sistemli tərbiyə tələb edir.

Təəssüf ki, İslam dünyasında muzey və tarixi abidələrin ziyarəti mədə-

niyyəti hələ formalaşmayıb. Bunun bir çox səbəbləri ola bilər. Tarixlə və tarixi abidələrlə geniş ölçüdə əlaqə qurma təcrübəsi zəif olub, təbliğati ya zəif aparılıb, ya da aparılmayıb. Elə şeylər var ki, onu uşaqlıqdan alışqanlıq halına gətirmək lazımdır. Bu alışqanlıqlara tarixi abidələrə və öz tarixinə maraqların göstərmək, muzeyləri ziyarət etmək də daxildir.

Muzeylərdən həzz almağa çalışın. Muzeylərə gedib pul xərcləmək istəməyənlər, açıq qapı günlərində gedə bilərsiniz. Paytaxtımızda girişi 2-3 manat civarında olan muzeylər də var, ora baş çəkin. Lakin, etiraf etmək lazımdır ki, bəzi muzeylərin giriş haqqı bir çoxumuzun büdcəsinə uyğun deyil. Məsələn, Tarix Muzeyinə böyükklərin giriş haqqı 8 manatdır, giriş üçün şa-

gird və tələbələr 2 manat ödəməlidir. Xalça Muzeyinə böyükklər üçün giriş 7 manatdır, Milli İncəsənət Muzeyi, Ədəbiyyat Muzeyi 5 manat tələb edir. Suraxanı Gəmi Muzeyinə məktəblilər 2 manat, böyükklər 5 manat müqabilində daxil ola bilər. Qız Qalası, Şirvanşahlar Sarayı üçün giriş ödənişi 2 manatdır.

Göründüyü kimi, əksər muzeylərə giriş bileti üçün tələb edilən vəsait hamımız üçün əlçatan deyil. Muzey ziyarəti, abidə gəzintisi 5 manatdan başlayır, 10-15 manata olan muzeylər də var. Bir ailənin muzey gəzintisi, tarixi abidə ziyarəti o qədər də az məbləğ deyil. Muzeylərə həvəsi olan, övladına öz tariximizi göstərmək istəyən valideyn üçün bu fürsəti yaratmaq lazımdır. Muzeylərə giriş öz ölkəmizin vətəndaşı üçün bu qədər baha olmamalıdır, biz öz tariximizə baxmaq üçün, övladımıza öz tariximizi tanımaq üçün pul ödəməli deyilik.

Mayın 18-i Beynəlxalq Muzeylər Günüdür. Bu münasibətlə bir çox muzeydə açıq qapı günü olacaq. Muzeyləri məcburi ziyarət kimi görməyin, darıxdırıcı olmaqda ittiham etməyin. Bu gündən istifadə edin, bir neçə muzey gəzin. Muzeylər ilin bütün fəsillərində işləyir, cibinizə, büdcənizə uyğun giriş haqqı olan muzeylərə gedin, maraqla tarixi izləyin, mədəniyyət nümunələrini baxın. Bunu vərdis halına salın. Əmin olun, hər dəfə gətdiyiniz zaman yeni məlumatlar öyrənəcək və yeni təcrübələr qazanacaqsınız. Həm mədəni, həm də mənəvi zövqünüz formalaşacaq.

Lalə Mehralı

Nikahı dəyərdən salmayın!

MƏTANƏT

Ölkəmizdə əsrlərin formalaşdığı ailə institutu var. Bu institut ailə dəyərləri fonunda yaranıb, təşəkkül tapıb və bu günümüzdə qədər gəlib çıxıb. Son zamanlar isə boşanmaların sayının artması bu ailə dəyərlərinə zərərini zərbə ardınca vurur. Düzdür, boşanan hər bir ailənin özünəməxsus problemlərinin olduğu sözsüzdür, lakin gəlin etiraf edək ki, müasir boşanmaların əsas səbəblərindən biri çətinliklərə sinə gərə bilməmək, dayanıqlı olmamaq, kiçik məsələləri problemə çevirmək nöqtəyi-nəzərindən qaynaqlanır. Hansı ki, biz zaman-zaman ailə dəyərlərimizin qorunub saxlanması, uzunömürlü olması üçün mübarizə aparmışıq, ailəmizin dağılmasının qarşısını hər vaxt almışıq.

Hazırda boşanmaların artdığı bir zamanda nikahın pozulması haqqında rüsumun azaldılması təklifi dəyirmanı su tökmək anlamına gəlir. Və cəmiyyət tərəfindən heç də müsbət qarşılanmayan məsələdir. Bununla bağlı xəbərə nəzər salaq: Məhkəmə qətnaməsi əsasında nikahın pozulmasının qeydə alınmasına görə yeni rüsum müəyyənləşir. Bu barədə məsələ "Dövlət rüsumu haqqında" qanuna təklif edilən dəyişiklikdə əksini tapıb. Layihəyə əsasən, qanuna yeni maddə əlavə olunur. Yeni maddəyə əsasən, bu rüsumun 15 dollar olması təklif edilir. Belə ki, rüsum məhkəmə qətnaməsi əsasında nikahın pozulmasının qeydə alınmasına (qeydiyyat "Elektron məhkəmə" informasiya sistemi vasitəsilə daxil olmuş məhkəmə qətnaməsindən çıxarısa əsasən aparılıqda şəhadətnamənin verilməsinə) görə (qətnamədə dövlət rüsumunun tərəflərdən hansının ödəməli olduğu göstərilmədikdə birinci müraciət etmiş tərəfdən) ödənilir.

Qeyd edək ki, hazırkı rüsum haqqı isə 50 manat mediasiya, 50 manat isə məhkəmə rüsumu olmaqla boşanma iddiası ilə müraciət edən şəxs üçün ümumilikdə 100 manat təşkil edir.

Qayıdaq yeni təkliflə nikahın pozulmasının 15 dollar məbləğində olan rüsumla həlli məsələsinə. Birincisi, biz ABŞ-da deyil, Azərbaycanda yaşayırıq və ölkəmizdə pul vahidi AZN-dir. Belə olduğu təqdirdə nə üçün bunu 25-26 manat kimi deyil, 15 dollarla ifadə edirik, bu, bir anlaşılmazlıqdır.

Qaldı, nikahın pozulmasına görə rüsum haqqının azaldılması məsələsinə, düşünürəm ki, ölkənin bütün ziyalı təbəqəsi ayağa qalxmaldır. İndi ki, rüsum haqqına baxılır, bu rüsum əvvəlkindən-yeni mediasiya ilə birlikdə 100 manat təşkil edən rüsumdan daha çox miqdarda olmalıdır, nəinki azaldılmalıdır. Çünki bu rüsumu azaltmaqla biz ailələrin boşanması üçün son səddi qarşılarından götürmüş oluruq. Lakin qaldırıb 100 manatdan 200-300 manata çatdırmaqla, onların bəlkə də bir qismini boşanmaqdan uzaqlaşdırırlar bilerik ki, bu, bizim qələbəmiz, ailə institutuna verdiyimiz töhfə ola bilər.

Biz ailələrimizi qorumağa çalışırıq, yoxsa dağıtmağa? Rüsumun yarıya endirilməsi nə dərəcədə doğrudur, qoy buna ziyalılar, nümunəvi ailələrin üzvləri, ictimaiyyət münasibət bildirsin.

Bir sözlə, ailələrin qorunması üçün, onların dağılmasının qarşısını almaq üçün təkliflər hazırlanmalı, elə istiqamətlər düşünüb tapılmalıdır ki, ailə institutumuz yerlə yeksan olmasın. Axı bu institutun yaranmasına xalq əsrlərlə zəhmət verib.

Bütün Avropa ölkələri bizim ailə institutumuz qarşısında heyran qalır: çoxuşaqlı ailələrə heyranlıqla baxır. Çünki 5-6, 2-3 uşaqlı ailələrimiz qarşılığında onlarda əksər ailələr 1 uşaqla kifayətlənir. Bizim qızıl, gümüş, brilyant toyunu qeyd edəndən yüzlərlə ailəmiz var. Onlarda isə ailə uzunömürlüylüyü bizdən dəfələrlə aşağıdır.

Belə olan təqdirdə, dünyaya ailə dəyərlərimizi sərgiləyən xalq olaraq bu dəyərləri qorumaq da borcumuzdur. Bizə həsəd edənlərin pul vahidi ilə nikahın pozulmasını asanlaşdırmaq bu dəyərlərin fonunda çox miskin görünür.

Aprelin 18-i dünyada Beynəlxalq Abidələr və Tarixi Yerlər Günü kimi qeyd olunur. Bu əlamətdar gün Tarixi Yerlər və Abidələrin Mühafizəsi Şurasının (İCOMOS) təklifi üzrə UNESCO tərəfindən 1983-cü ildə təsis olunub. Məqsəd insanların diqqətini abidələrin və tarixi yerlərin qorunmasına yönəltməkdir. Ölkəmizdə yaşlı əsrləri və minillikləri əhatə edən tarixi abidələrin mövcudluğu fikrimizi tamamlayır. Azıx mağarasından tapılmış qədim insanın çənə sümüyü, Qobustanda aşkar edilmiş yaşayış məskənləri Azərbaycanda ən qədim dövrlərdən insanların məskunlaşdığını təsdiqləyir. Tarixin müxtəlif dövrlərində ölkəmizin ərazisində dövlətlərin yaranması ilə qədim şəhərlər salınıb, müdafiə tikililəri, əzəmətli qala divarları inşa olunub. Orta əsrlərə aid abidələr Qız Qalası, Möminə Xatun, Qarabağlar, Güllüstan, Allah-Allah türbələri, Şirvanşahlar sarayı, Şəki xan sarayı, Şuşa şəhərinin abidələri və s. nəinki Şərqi, hətta dünya memarlığının ən gözəl incilərindəndir. Abidələrin və tarixi yerlərin dağıdılması xalqın, millətin varlığının məhvi deməkdir. Hazırda dünyada baş verən siyasi proseslər nəticəsində minlərlə abidə məhv olmaq təhlükəsindədir. Bu baxımdan Beynəlxalq Abidələr və Tarixi Yerlər Günü təsis olunması böyük əhəmiyyətə malikdir. Abidələr və tarixi yerlərin məhv olmaq təhlükəsi ölkəmizdən də yan ötməyib.

Son illər ölkəmizdə tarixi abidələrin bərpası və qorunması istiqamətində bir sıra layihələr icra olunub. Ölkə başçısının böyük diqqət və qayğısı sayəsində ölkəmizdə tarixi abidələrin tədqiqi, mühafizəsi və bərpası, mədəniyyət nümunələrinin beynəlxalq aləmdə təbliği istiqamətində böyük işlər görülür. Bütün bunlar isə Azərbaycanın qlobal dünyaya öz maddi və mənəvi mədəniyyəti ilə birgə inteqrasiyasını təmin edir. Xalqımızın yaratdığı mədəni irs nümunələrinin dünyada tanınması istiqamətində də uğurlara imza at-

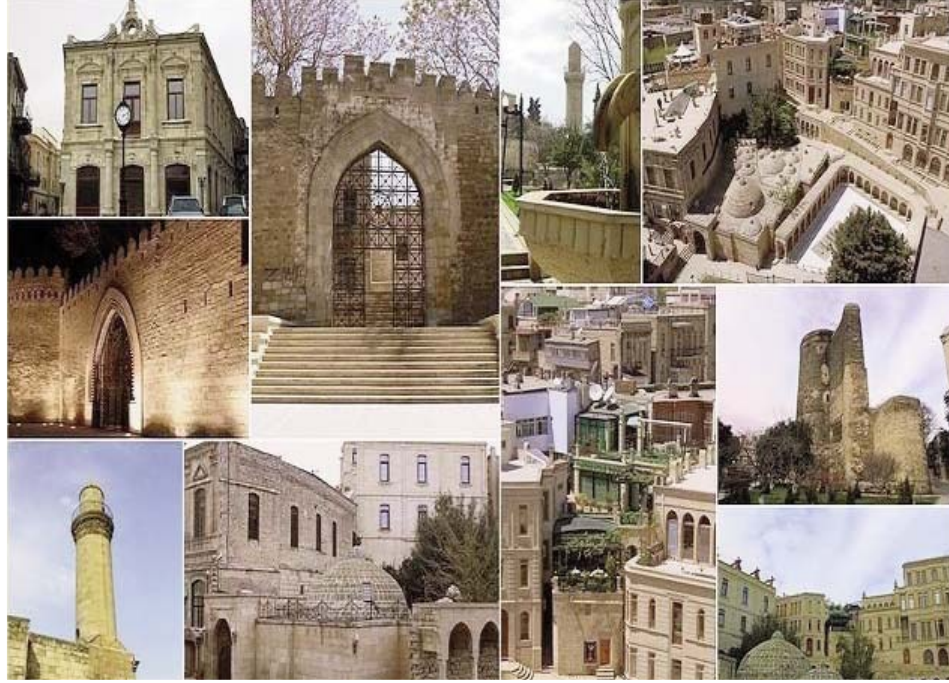
yən ermənilər illər uzunu öz murdar niyyətlərini həyata keçirməyə başladılar. Onlar Azərbaycan torpaqlarını işğal etməklə, tarixi-mədəni irsimizi, adət-ənənələrimizi, musiqimizi və incəsənətimizi özünüküləşdirməyə cəhd edib, qədim tarixə malik olduqlarını bu yolla sübut etməyə çalışıblar. Məkrli niyyətlərinə nail ola bilmədikdə isə tarixi-mədəniyyət

Hacı Yusifli məscidi, Cəbrayıl V və VII əsrlərə aid səkkizguşəli türbə, XVIII əsrə aid Sultanməcid hamamı, Zəngilanda XII əsrə aid Qız qalası, XIV əsrə aid səkkizguşəli türbə, Laçında XIV əsrə aid Məlikəjdər Türbəsi, Ağdamda dünyada ikinci olan Çörək Muzeyi, eramızdan əvvəl V əsrə aid Çalaqtəpə yaşayış məskəni, Qubadlıda IV əsrə aid Gavur

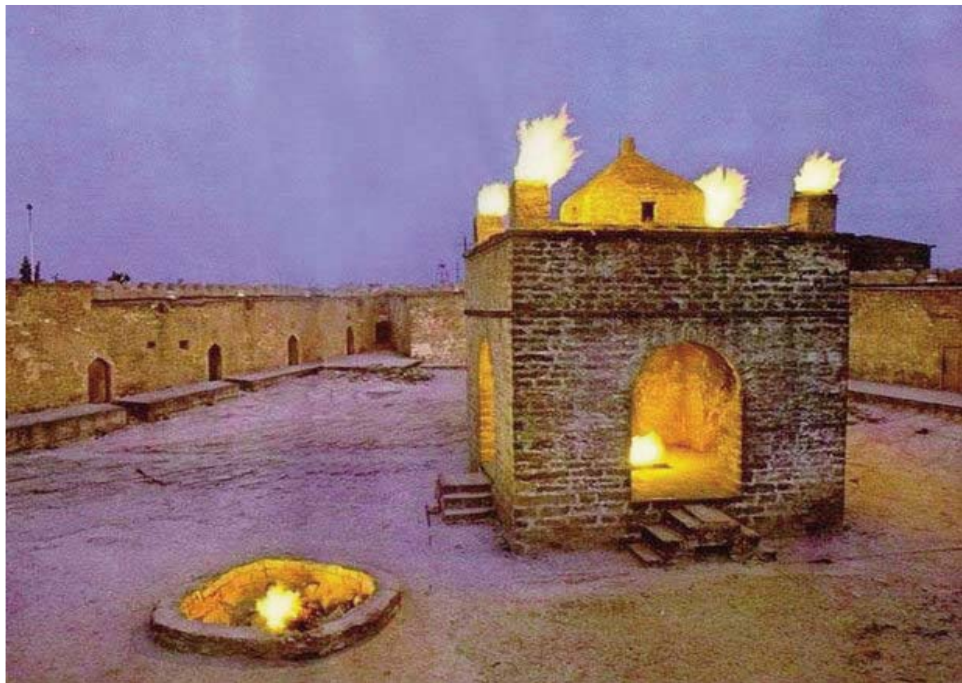
da" Avropa Konvensiyasını və s. kobudcasına pozub.

Əlbəttə ki, tarixi abidələrimiz sırasında dini-mədəniyyət abidələrimiz də müstəsna yer tutur. Azərbaycanda bütün dini abidələr dövlət tərəfindən qorunur, bərpa edilir. Dünyanın ən qədim məscidlərindən biri olan, 743-cü ildə inşa edilmiş Şamaxı Cümə məscidi yenidən qurulub. Xristian dini abidələri, alban kilsələri, cümlədən Nic qəsəbəsindəki kilsə, Kiş kilsəsi təmir edilib. Tarixi-mədəni irsin, milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, həmçinin dini ziyarətqahların, maddi-mədəniyyət abidələrinin bərpası və mühafizəsi daim diqqət mərkəzində saxlanılır.

Tarixi-dini abidələrin qorunması, təmir və bərpasına Azərbaycanın Birinci Xanımı Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu da öz töhfəsini verir. İstər ölkəmizdə, istərsə də xaricdə dini abidələrin bərpası üzrə layihələr reallaşdırılır. Bunlardan biri də Şamaxı şəhərinin girişində, Bakı-Şamaxı-Yevlax avtomobil yolunun kənarında yerləşən Pirsaat Baba ziyarətqahıdır. Şamaxı rayonunda Pirsaat çayının sahilində yerləşən Pirsaat Baba ziyarətqahı əhalinin ən çox ziyarət etdiyi müqəddəs ocaqlardan biridir və 2019-cu ildə Şamaxıda baş verən zəlzələ zamanı ziyarətqahın divarlarında çatlar eməlgəlməmişdi. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2020-ci ildə burada bərpa-yenidənqurma işlərinə və yeni məscid binasının inşasına

18 Aprel Beynəlxalq Abidələr və Tarixi Yerlər Günüdür

lıb. İçərişəhər memarlıq kompleksi, Qobustan Dövlət Tarixi-Bədii Qoruğu UNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına daxil edilib. Qobustandakı muzey isə 2013-cü ildə Avropanın ən yaxşı muzeyləri sırasında olub.

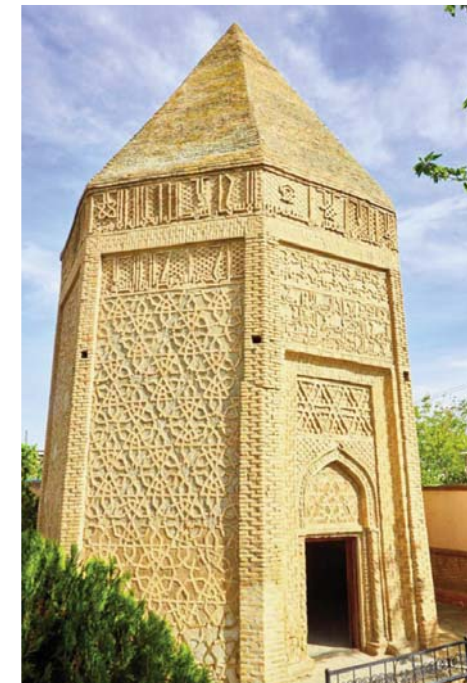
30 ilə yaxın işğal altında olan ərazilərimizdə və Qərbi Azərbaycanda vəhşi işğalçılar abidələrimizə, bizim tariximizlə, mədəniyyətimizə divan tutublar.

İRƏVANDA AZƏRBAYCAN-TÜRK MƏNŞƏLİ TARİX VƏ MƏDƏNİYYƏT ABİDƏLƏRİ

Bu abidələri yer üzündən silməklə, keçmişimizi, yaddaşımızı silməyə çalışıblar. Tarixi mənbələrdə qeyd olunduğu kimi, Azərbaycan torpaqları 1828-ci ildə "Türkmənçay" müqaviləsi ilə Rusiya və İran arasında bölüşdürüldükdən sonra çar Rusiyası mərhələli şəkildə ermənilərin bu ərazilərdə məskunlaşmasına imkan yaratdı. Özlərinə yer eylə-

abidələrini, məscidləri, qəbiristanlıqları vəhşicəsinə dağıdıb, yer üzündən siliblər. Qərbi Azərbaycan indiki Ermənistan torpaqlarında 1913-1918-ci illərdə İrəvan şəhərində Sərdar sarayı kompleksi, çoxsaylı karvansaralar, hamamlar, türbələr dağıdılmışdır. Şah İsmayıl Xətəinin öz vəziri Rəvanqulu xana tikdirdiyi İrəvan qalası, o cümlədən 1870-dən çox Azərbaycan-türk mənşəli tarix və mədəniyyət abidələri, bir o qədər də qədim və orta əsrlərə aid qəbiristanlıq, heykəllər, incəsənət nümunələri tamamilə məhv edilib. O illərdə İrəvan qəzasında 42, Eçmiədzin qəzasında 33, Zəngəzur qəzasında 35 məscid talan edilərək yandırılmışdır.

30 il müddətində işğal altında saxladığı bütün tarixi, dini abidələrimizi məhv ediblər. Cəbrayıl V 132 tarixi abidə, Ağdam, Zəngilan, Qubadlı, Kəlbəcər və Füzuli rayonlarında yüzlərlə tarixi, memarlıq və mədəniyyət abidələri, on minlərlə eksponatı olan muzeylər düşmən əlinə keçərək viran edilmişdir. Şuşada XVIII əsrə aid Gövhər Ağa məscidi, Hacı Abbas məscidi və karvansaray,

dərəsi, V əsrə aid Qalalı və Keyqala abidələri, Kəlbəcərdə XIII-XVIII əsrlərə aid Xotavənd məbədi, Füzulidə 1682-ci ildə tikilmiş Qiyasəddin məscidi, 1684-cü ildə tikilmiş Qarğabazar karvansarayı və digər tarixi memarlıq abidələrimiz erməni vandalizminə məruz qalmışdır.

MÜQƏDDƏS OCAQLARIMIZ

Bütün bu əməllərlə Ermənistan "Silahlı münaqişə baş verdikdə mədəni dəyərlərin qorunması haqqında" 1954-cü il Haaqa Konvensiyasını, "Arxeoloji abidələrin mühafizəsi haqqında" 1992-ci il Avropa Konvensiyasını, "Mədəni dəyərlərin qanunsuz olaraq ölkəyə gətirilməsi, ölkədən çıxarılması və mülkiyyət hüququnun qanunsuz olaraq başqasına verilməsinin qadağan olunması və qarşısının alınmasına yönəldilmiş tədbirlər haqqında" 1970-ci il Paris Konvensiyasını, "Ümumdünya mədəni və təbii irsin mühafizəsi haqqında" YUNESKO-nun 1972-ci il Paris Konvensiyasını, "Arxeoloji irsin mühafizəsi haqqın-

başlanılmışdır.

"BÜTÜN BAŞQA DİNLƏRİN MƏBƏDLƏRİ BİZİM ÜÇÜN ƏZİZDİR VƏ BİZİM SƏRVƏTİMİZDİR"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində Azərbaycanda dövlət-din münasibətlərinin necə qurulduğuna nəzər salarkən, vurğulayıb ki, Azərbaycanda dövlət dini məsələlərə qarışmır, əksinə, çalışır ki, kömək göstərsin: "Azərbaycanda din dövlətdən ayrılır. Ancaq dövlət dindarlara daim dəstək və dayaq olur. Bizim bütün tarixi məscidlərimiz dövlət tərəfindən əsaslı şəkildə bərpa edilibdir". Ölkəmizdə həm məscidlərimiz, həm də qeyri-xalqların dini abidələri qorunur və abadlaşır. Azərbaycan Prezidenti çıxışlarının birində vurğulayıb ki, bütün başqa dinlərin məbədləri bizim üçün əzizdir və bizim sərvətimizdir: "Azərbaycanda bütün dinlərin tarixi-dini abidələri qorunur, bərpa edilir, tikilir". Abadlaşdırılmış Pravoslav Dini-Mədəni Mərkəzi, Katolik məbədi Azərbaycanda mövcud olan münasibətin təzahürüdür. Azərbaycan işğaldan azad etdiyi ərazilərdə də dini abidələrin təmir və bərpasına başlayıb. Ərazilərdə abidələr, mədəniyyət ocaqları, məscidlər, qəbiristanlıqlar dağıdılıb, təhqir edilib, bəziləri isə erməniləşdirilib. İşğal altındakı torpaqlarımızda təqribən 403 tarixi dini abidə olub ki, onlardan 67-i məscid, 144-ü məbəd, 192-i ziyarətqahdır. 67 müsəlman məscidinin 63-ü tamamilə, 4-ü isə qismən dağıdılaraq yararsız hala salınıb. Ağdam Cümə məscidinin içərisində ev heyvanları, o cümlədən donuz saxlayan ermənilərin vandallığı bütün dünyaya göstərilib.

Erməni barbarlığının nəticəsi olaraq dağıdılan abidələrimiz qısa bir zamanda bərpa olunacaqdır. Təbii ki, tarixi abidələr daş yaddaşımıza çevrilib və hər bir xalqın kimliyini, keçdiyi tarixi yolu xatırladır. Bu abidələrin qorunması hər birimizin borcudur.

Zümrüd BAYRAMOVA

Rusiya siyasətçiləri kollektiv Qərbi tənqid etməklə yanaşı, ən azı bir məsələdə haqlıdır: Rusiya ilə sərhədlərdə vəziyyətin sabitliyini pozmaq üçün Aİ və ABŞ hər şeyə hazırdır, o cümlədən Rusiya Federasiyasının sərhədlərində yerləşən ölkələrdə sülhü qurban vermək üçün. Belə ki, Minskde keçirdiyi mətbuat konfransında Rusiyanın xarici işlər naziri Lavrov xüsusilə qeyd edib ki, "ABŞ və onun peykləri Ermənistan və Azərbaycan arasında Rusiyanın köməyi ilə əldə etdiyi razılaşmaların yerinə yetirilməsinə xələl gətirməyə çalışır". O, həmçinin bildirib ki, kollektiv Qərb Cənubi Qafqazda vəziyyətin sabitləşməsi prosesinə müdaxilə etməyə çalışır. Əgər Aİ və ABŞ-in İrevanı maliyyə və hərbi

yardımla, yəni, rüşvətlə "əməzdirməyə" necə çalışdığına diqqətlə baxsanız, Lavrovun nə demək istədiyi aydın olar.

Rusiya və Belarus politoloqları Qərbin Cənubi Qafqazdakı fəaliyyətini necə qiymətləndirir? Onlar Aİ və ABŞ siyasətinin nəyi hədəflədiyini düşünürlər?

Sankt-Peterburq Dövlət Universitetinin professoru, rusiyalı politoloq Nikolay Mejevichin fikrincə, əslində Qərb üçün nə ermənipərəst, nə də Azərbaycanpərəst siyasət xarakterik deyil. "Bakıda və İrevanda tez-tez belə bir fikir yaranır ki, Qərb bu və ya digər tərəfdə oynayır. Amma realıqda bütün məsələ ondan ibarətdir ki, indi Qərb ölkələrinin strategiyası Avropanın şərqində yerləşən bütün ərazilərdə qeyri-sabitlik meydanı yaratmağa yönəlib.

Əcnəbi ekspertlər: Ermənistan Qərbin oyununda "piyadadır"

Qərbdə son illərdə rahat siyasi və iqtisadi mövcudluq sistemi dağılana qədər kifayət qədər yaxşı yaşadılar. Ona görə də Qərbin, xüsusən də Aİ-nin söyləri indi öz sərhədləri ətrafında xaos zonası yaratmağa yönəlib ki, bunun fonunda onlar öz problemlərini mümkün qədər daxili seçicidən gizlətsinlər və xalqın diqqətini xarici qıcıqlandırıcılara yönəldə bilsinlər. Bundan əlavə, Cənubi Qafqazda alov yandırmmaq cəhdi həm də Avropanın siyasi rəqiblərini zərərsizləşdirmək üçün bir oyundur. Xüsusilə, güclü xarici siyasəti ilə Köhnə Dünyadakı siyasi planlarını dalana dirəyəcək Avropa meydanından Cənubi Qafqazdakı problemlərə yönələn Türkiyəni. Amma prinsip eynidir- diqqəti dəyişmək".

Belaruslu politoloq Svetlana Kornichenkonun fikrincə, Qərb öz səhvlərindən nəticə çıxarmır, yalnız bütün Avrasiyada qarşısını qızıdırmağa çalışır.

"Problem ondadır ki, Avropa elitaları ABŞ-dan təsirlənir, ABŞ isə, prinsipcə, öz strateji maraqlarına görə son dərəcə amansızdır, o cümlədən Avropanın özündə sülh və sabitliyin itməsindən çox narahat deyil.

ABŞ-in iradəsini ifadə edən Aİ indi bu regionda ziddiyyətləri qızıdırmaqla və Ermənistanı həvəsləndirməklə vəziyyəti sülhə deyil, müharibəyə doğru apardıqları barədə çox düşünmədən Cənubi Qafqazda nifaq salmağa, regionda yeni eskalasiya yaratmağa çalışır. Tamamilə aydındır ki, Qərb Ermənistanı dəstəkləməklə yeni effekt əldə etmək ümidindədir: revanşist əhval-ruhiyyəyə qapılan İrevan regionda yeni eskalasiya təşkil edəcək, Avropanın sərhədlərindən çox da uzaq-

da olmayan yeni qaynar nöqtə yaradacaq. İndi Transxəzər dəhlizi ilə Rusiyadan yan keçərək ticarət yolları yaradan, maliyyə və siyasi resurslarını buna sərf edən Avropa ölkələrinə bu nəyə lazımdır? Cənubi Qafqazdakı münaqişə Rusiya üçün o qədər problem yaratmaz, çünki onun Ermənistanla ümumi sərhədi yoxdur, lakin regionda vəziyyətin gərginləşməsi Aİ-nin özünün planlarına zərbə vuracaq və çox güman ki, Azərbaycanla əməkdaşlığa xələl gətirəcək. Aİ-nin enerji re-

surslarının mühüm təchizatçısıdır. Aydındır ki, Avropanın özü üçün bu, son dərəcə əlverişsiz ssenariydir, lakin hadisələrin bu cür inkişafı ABŞ-a çox yararlıdır. Axmaq və dar düşüncəli Ermənistan isə bu oyunda sadəcə olaraq piyada rolunu oynayır. Lakin Qərbin bu oyunu müvəqqəti xarakter daşıyır və uzunmüddətli perspektivdə heç nəyə gətirib çıxarmayacaq, çünki Azərbaycan və Türkiyənin birliyi, Bakı ilə Moskvanın güclü əməkdaşlığı, fikrimcə, regionda siyasi tarazlığın sabit düsturunu yaradır. Bu əməkdaşlıqlar kənarından gələn qüvvələrin köməkliyini bütün yanğınları söndürəcək".

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Qayınana: birgə, yoxsa ayrı yaşamalı?

"Biz istəsək-istəməsək də Azərbaycanda klassik, milli ailə modeli ya dağılıb, ya böhran içindədir, ya da islahatlara məruz qalıb". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Yeni Yazarlar və Sənətcilər İctimai Birliyinin sədri, kitabxana.net - Mir Cəlal Paşayev adına Milli Virtual Kitabxananın təsisçisi, Prezident təqaüddçüsü, yazıçı-kulturoloq Aydın Xan Əbilov deyib.

O bildirib ki, şəxsən bir kulturoloq, sosial məsələləri analiz edən şəxs olaraq mənə maraqlıdır ki, böhran və dağılmaqdan, islahatlar Azərbaycan ailəsinə yenilik gətirsin: "Təəssüflərsən ki, hər zaman bizim arzuladığımız kimi olmur. Azərbaycanda urbanizasiyanın sürətlə gətirdiyi vaxtda kəndlərimizin boşaldığı, şəhərlərimizin yükləndiyi, Bakının

Milli mentalitetdə "evimdən çıxma, məhəlləmdən uzaqlaşma, kəndimizdən heç yere getmə" düşüncə tərzidir. Təzə evlənənləri öz evinə birləşdirən valideynlərdir. Qayınata və qayınanaların da sayı getdikcə çoxalır. İstər-istəməz gənclər azad, sərbəst yaşamaq istəyirlər. Təsəvvür edin ki, Bakının hansısa iki otaqlı bina evində gənclər ata-ana ilə necə zifaf gecesini keçirə bilərlər, necə sərbəst yaşaya bilərlər, dünyaya uşaq gətirib tərbiyələndirə bilərlər? Uşaqların tərbiyəsində nəyə, baba, yaxın qohumların rolu önəmli olsa da, əhəmiyyətli tərəfi ata-anadan asılıdır. Qayınata və qayınana olan evlərdə isə ata-ana uşağı cəzalandıranda nəyə-babalar o dəqiqə öz yerini şirin etmək üçün ya pensiyadan bəxşişlər verirlər, ya uşağın müdafiəsinə girirlər. Bu, uşağın tərbiyəsinə böyük mənfi təsir göstərir. Bütün bu obyektiv və subyektiv səbəblər istər-istəməz gənclərin ayrı yaşamasına təkan verir. Övlad nə qədər şirin olsa da, nəzərə alınmalıdır ki, onların şəxsi həyatı var. Biz bağçadan tutmuş ali məktəbə qədər uşaqlarımızın üstündə çox əsirlik, onları tənbelləşdiririk, onlara həyatda yaşamaq üçün heç bir motivasiya, həvəsləndirici təsirlər saxlamırıq. Orta məktəbdə pul verib müəllim yanına göndəririk, ali məktəbə daxil edirik, diplom aldırıq, işə düzəldirik, evləndiririk, yanımızda saxlayırıq, uşaqlarını saxlayırıq. Bir də görürük ki, bizdən sonrakı nəsil tənbelləşib. Onlar heç nə etmək istəmir, heç bir məsuliyyət daşımaq istəməzlər.

Tənbelləşən qız-oğlanlar evləndə o basqı, normadan çox sevgi, qayğıya etiraz olaraq müstəqil yaşamaq istəyirlər. Bu da cəmiyyətdə, ailədə, nəsildə müəyyən konfliktlərə aparıb çıxarır. Keçmişdə 8-9 uşaq ailələrdə başa düşülürdü ki, iki uşaq valideynlərin yanında qalırdısa, digərləri ya başqa yerə köçürdü, paytaxt Bakıya, indi isə xarici ölkələrə gedirlər. Bir çoxları orada əcnəbi qızlarla evlənilir, xaricilərə ərə gedirlər. Müasir dövrdə bu proses belə baş verir, amma bir az da sürətlənib.

Artıq təhsil alan qızlar iqtisadi cəhətdən müstəqil olduğunun fərqi varırlar, əllərinə pul gələndən sonra onlar özlərinə uyğun bəylərlə evlənilirlər. Bilirsiniz ki, indi oğlanların da iqtisadi vəziyyəti ağırdır. Çoxları universitetləri normal oxumur, çoxu xaricə gedib vaxtını öldürür. Diplom alıb Azərbaycana qayıdanda heç bir tanış, iş imkanı qazanmırlar. Ona görə də onlar savadlı, varlı qadınlara evlənməyə daha çox meyl göstərir. Bu qadınlar da dikte etməyi bacarırlar, müstəqil yaşamaq istəyirlər. Beləcə yeni ailə modeli yaranır. Bu ailə modelinin əksəriyyəti, təəssüflərsən ki, rəsmi boşanma ilə nəticələnir. Biz hələ qeyri-rəsmi, ictimai ailə münasibətlərini kənara qoyuruq. Statistik məlumatlara görə bu ilin iki ayında evlənənlərin 55-60%-nin boşanma ilə nəticələnməsinin əsas səbəbi də məhz bunlardır.

İqtisadi cəhətdən karyerist qadınlara boşanma faizi daha çoxdur. Kişilərin də əlindən bir şey gəlmədiyinə görə bu, boşanma ilə nəticələnən ailə taleyi ilə razılaşmalı olurlar. Ey-

ni zamanda qayınana və qayınata tərəfindən təzyiq gören xanımların evdən uzaqlaşması prosesi gedir".

"Müsbət və mənfi tərəfləri var. Bunun qarşısını almaq mümkün deyil. Çünki gənclər internet, xaricdən gələn təhsil nəticəsində fərdiyyətçilik, xoşluqla yaşamaq, ailə taleyini özləri müəyyənləşdirməsi kimi yenilikləri qəbul edirlər. Heç bir ailə, nəsil nəzarətini etməmək boşanmalara gətirib çıxarır. Eyni zamanda müstəqil ailələrin statistik göstəriciləri artır.

Biz milli ailə dəyərlərini qəbul edə bilərik. Amma hamının 1-2 uşağı var. Kimsə müstəqil yaşamaq istəyirsə, ata-ana razılıq verir. İqtisadi, psixoloji və mədəni-ictimai proseslərin nəticəsi olaraq insanların azadlığı seçməsi ailə modelinə də təsir göstərir. Modern ailədə artıq təzə evlənənlər, gəlin və bəy, bir ildən sonra olan uşaq arasında konflikt olursa, müstəqil yaşamağa səy göstərir. Bəlkə də, belə gözəldir. Yaşlı nəsil də bunu qəbul etməlidir, əgər bu müstəqillik həddindən artıq azadlığa aparıb çıxarmırsa. Bu müstəqillik qohumların nəzarətindən çıxan zaman əxlaqsızlıq, mənəviyyətsizlik, boşanmaya aparıb çıxarırsa, bu yöndə ailə münasibətləri ilə məşğul olan kritik böhran mərkəzlərinin yaranması və mütəxəssislərinin, psixoloqlarının, tanınmış intellektualların köməyindən istifadə edərək bu problemi aradan qaldırılması lazımdır" - deyərək əlavə edib.

Söylü Ağazadə

ümumiyyətlə, qlobal şəhərə çevrildiyi zamanda ailə modeli də dünyanın bir çox ailə modelləri kimi dəyişilməyə, daha çox modeləşməyə sanki məruz qaldı. Bunun da son nəticəsi olaraq cavan qızlarımız, gənc oğlanlar evləndən zaman çalışırlar ki, valideynlərdən kənar, ayrı ocaq qursunlar. Əslində bu, normal haldır. Çünki ailələr nə qədər genişlənsə, nə qədər varlansa, yeni biznes sahələrini inkişaf etdirərsələr, bir o qədər də dövlətin iqtisadi vəziyyəti, ölkənin güclənməsi sürətlənəcəkdir.

"Onların düşüncəsi ağalarının pul kisəsindən asılıdır"

"Cəmiyyətdə bu cür qarşıdurma yaratmaq cəhdləri və müxtəlif istiqamətdə mitinq keçirmək adı ilə sosial şəbəkələrdə əhalinin fikirlərini çəşdirmaq üçün olunan çıxışlar hər biri iflas etmiş, özünü cəmiyyətin və xalqın gözündə nüfuzdan salmış anti-milli qüvvələrin növbəti uğursuz cəhdləridir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında deputat Müşfiq Məmmədli deyib. O bildirib ki, Azərbaycan xalqı nəinki son 30 ildəki ən böyük uğurunu, 200 il ərzində milli ideyaları şəklində olan arzularını cənab Prezidentin hakimiyyəti dövründə həyata keçirdi: "Ali Baş Komandan dünyada gədən bu çətin geopolitik savaşa qarşılıq olaraq bizim bölgənin çətin olmasına baxmayaraq incə siyasi və diplomatik gedişlərlə 44 günlük müharibə, ondan sonrakı dövrdə ən böyük uğuru qazandırdı.

Sadəəcə ölkənin inkişafında olan bu sıçrayışlı inkişafı dövlətçiliyin möhkəm təməllər üzərində Ulu Öndərin ideyaları üzərində qurmuş, Ali Baş Komandan tərəfindən həyata keçirilmiş uğurları nəzərə almasaq, Qarabağda qazanılan uğurlar artıq heç bir şərhə yer qoymur. Buna baxmayaraq biz Azərbaycanın 30 ildə hansı səviyyədə inkişaf etdiyinin şahidi olduq. Azərbaycan dağılmış, parçalanmış, dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi olan ölkədən Qafqazın ən aparıcı ölkəsinə çevrilmiş, Cənubi Qafqazda heç bir siyasi, iqtisadi proses Azərbaycanın sözü olmadan həyata keçirilə bilmir. Bu

möhətşəm uğurdur. Bu uğura kölgə salmaq istəyənlər həmişə olacaqdır. Çünki onların bütün düşüncəsi özlərinin Qərbdəki, başqa yerdə yerləşən ağalarının pul kisəsindən asılıdır. Bu dağıdıcı müxalifət Əli

Kərimli başda olmaqla özünü iflas etdirib. Nəinki xalqın arasında bir nüfuzu var, heç yaxınlarının da arasında nüfuzu olmayan "siyasi xadimlər"dir. Bunlar mənasızdır. Xalq öz seçimini etmiş, Prezidentinə dəstək vermişdir. Xalq aparıcı siyasi qüvvə kimi Yeni Azərbaycan Partiyasını, yaradıcısı Ulu Öndərin ideyalarının Azərbaycanı inkişaf etdirməyinə əmin olmuşdur. Bütün bunlar mənasızdır, amma biz hər zaman diqqətdə olmalıyıq. Çünki anti-milli qüvvələr həmişə Azərbaycanın imicinə kölgə salmaq üçün hər cür çirkin addımları atmağa qadir olan insanlardır. Xüsusən Qərbin, Azərbaycanı istəməyən qüvvələrin əlində alət olan bu qüvvələr utanmalıdır. Biz isə bu alətlərin aktivləşməsinə imkan verməməliyik".

Söylü Ağazadə

Qərbin İrana total hücumu

kompleksinin nədən ibarət olması ilə bağlı anlayışlarında fərqlidirlər. Ən radikal mövqə Qərbin Tehrana qarşı ən sərt sanksiyalarını İsrailin müttəfiqinin İranla hərbi eskalasiyanı davam etdirmək planlarına real alternativ hesab edən ABŞ administrasiyası olub. İsrailin İrana zərbə endirmək planlarını dəstəkləməyə hazır olmayan Vaşinqton yəhudi dövləti qarşısında müttəfiq öhdəliklərinin yerinə yetirilməsini Aİ və G7-nin Tehrana çoxsəviyyəli təzyiç sistemi qurmaq üçün səfərbər edilməsi kimi başa düşür. Ağ Evin Milli Təhlükəsizlik Şurasının strateji kommunikasiyalar üzrə koordinasiyaçısı Con Kirbi deyib ki, bizim komandamız hazırda G7 paytaxtları ilə İranın raket və digər cinayət proqramlarını hədəf alan yeni çoxtərəfli sanksiyalar üzərində işləyirlər. Onun sözlərinə görə, yeni məhdudiyətlər digər tədbirlərlə yanaşı, İran Silahlı Qüvvələrinin elit bölmələri olan İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun da terror təşkilatları siyahısına əlavə edilməsini ehtə edə bilər. "Birləşmiş Ştatlar İranı beynəlxalq arenada daha da təcrid etməyə, iqtisadi və digər təzyiç formalarını artırmağa çalışacaq", - Con Kirbi söz verib.

ABŞ administrasiyasının sanksiyaların "qırmızı bayraqları" ilə Tehrana qarşı maksimum sanksiyalar tətbiq etmək çağırışları fonunda Avropa diplomatiyasının rəhbəri Cozep Borrellin bəyanatları Qərb düşərgəsindəki sərt xətt tərəfdarlarının mövqeyi ilə kəskin ziddiyyət təşkil edib. O, Qərb müttəfiqlərini münafiqşənin daha da genişlənməsinin qarşısını almaq üçün mülayim sanksiyalarla məhdudlaşdırmağa çağırıb. "İran hücumu ilə qarşı tərəfin imkanlarını ölçüüb-biçmək istəyirdi. Biz çalışırıq ki, tərəflərin cavabı eskalasiyaya səbəb olmasın, çünki bəzən elə olur ki, heç kim müharibə istəmir, amma bu, təşkil olunur", - Avropa diplomatiyasının rəhbəri İspaniyanın RTVE teleradio şirkətinə müsahibəsində xəbərdarlıq edib. İspaniyanın Onda Cero radiosuna verdiyi müsahibədə

Avro-Atlantik müttəfiqlər diplomatiyanın iki ardıcıl raundunda böyük təhlükəsizlik böhranlarına cavabları müzakirə edirlər. Aİ Xarici İşlər Şurasının çərşənbə axşamı videokonfrans vasitəsilə iclasından sonra G7-nin xarici işlər nazirləri çərşənbə günü İtaliyanın Kapri adasında Ukrayna və Qəzza böhranı ilə yanaşı, Qərbin İrana qarşı yeni sanksiyaları ilə bağlı üç günlük görüş üçün bir araya gələcək. Əsas mövzu İsrailə hücumuna görə İrana veriləcək cavab olacaq. İrana qarşı daha sərt tədbirləri dəstəkləyənlərlə məhdud sanksiyaları dəstəkləyənlər arasında birləşmənin olmadığını nəzərə alsaq, İranla bağlı müzakirələrin qızğın olacağı bəllidir.

Avropa diplomatiyasının rəhbəri Josep Borrell tərəfindən İranın İsrailə zərbəsindən sonra Aİ Xarici İşlər üzrə Fövqəladə Şurasının videokonfrans vasitəsilə iclası və G7 ölkələrinin xarici işlər nazirlərinin İtaliyanın Kapri adasında ABŞ və müttəfiqlərinin diplomatik beyin mərkəzlərinin görüşü olacaq. Nəzərə alsaq ki, Aİ xarici işlər nazirlərinin onlayn konfransının bir neçə iştirakçısı Avropa İttifaqı liderləri ilə birlikdə çərşənbə axşamı keçiriləcək G7 nazirlərinin görüşünə gedəcək, ikinci iclas əslində birincinin davamı olacaq. Son günlərin əsas qaynar xəbərləri - İranın İsrailə zərbəsi və onun beynəlxalq nəticələri bu böhranın müzakirəsini əsas prioritet təşkil edərək, Ukrayna münaqişəsini və Qəzza böhranını arxa plana keçirib. Qərb müttəfiqlərinin görüşləri ərəfəsində İran Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Məhəmməd Baqiri deyib ki, Tehran "Doğru vəd" əməliyyatını başa çatdırıb və onu davam etdirməyi planlaşdırmır, ancaq İsrail tərəfi bu əməliyyatdan sonra müəmmalə susqunluq nümayiş etdirməklə proqnozları çətinləşdirir. İran Ordusunun Baş Qərargah rəisi Tehranın İsrailin yeni zərbələrinə cavab olaraq daha genişmiqyaslı əməliyyat keçirəcəyi barədə açıqlamasından başqa radikal ssenarini istisna etməyib. İsrail rəhbərliyinin son bəyanatları göstərir ki, o, iki müharibə edən dövlət arasında zərbələrin mübadiləsi ilə bağlı insidenti həll edilmiş hesab etmir. İsrailin Müdafiə Nazirləri kabinetinin üzvü Benni Qantsin sözlərinə görə, onun ölkəsi Tehrana

qarşı regional koalisiya yaratmaq və İranın hücumuna uyğun vaxtda və lazımı şəkildə cavab vermək niyyətindədir. İsrail hökumətinin yaxın vaxtlarda İrana qarşı növbəti addımlar barədə qərar verəcəyi gözlənilir. İsrailə İran arasında hər iki tərəfin artıq atəş açdığı duelin bitmədiyini nəzərə alsaq, Qərb müttəfiqləri qarşıdurmanın böyük müharibəyə çevrilməsinin qarşısını almaqla təcili olaraq onu yumşaltmaq yollarını axtarırlar. "Biz uçuşun kənarındaydıq və ondan uzaqlaşmalıyıq. Müharibə edən tərəflər bütün regionda sabitliyi poza biləcək və hamımıza təsir edə biləcək münaqişəyə doğru addımlar atırlar. Biz isə öyləci basıb geri çəkilməliyik", - Avropa diplomatiyasının rəhbəri Xo-

sep Borrell Aİ Xarici Əlaqələr Şurasının fəvqəladə iclası ərəfəsində İspaniyanın Onda Cero radiosuna verdiyi müsahibədə xəbərdarlıq edib. ABŞ rəhbərliyinin və onların Qərb müttəfiqlərinin nümayəndələrinin çoxsaylı bəyanatları ümumilikdə onların İran-İsrail münaqişəsində Qərbin strategiyasının necə olması məsələsinə ümumi yanaşmasını nümayiş etdirir. İranın növbəti qarşıdurmaya başlamamağa hazır olduğunu bildirməsinə baxmayaraq, ABŞ və müttəfiqləri regionda gərginliyin qarşısını almaq üçün əsas vasitəni Tehrana qarşı qabaqçılıq sanksiyaların tətbiqi hesab edirlər. Eyni zamanda, Qərb müttəfiqləri nə etməli sualına cavabda yekdildirlər, lakin məhdudlaşdırıcı tədbirlər

isə Josep Borrell daha da irəli gedərək "müharibənin yayılmasının qarşısını almağa və Qəzzada da dayandırmamağa" çağırıb. İran haqqında danışarkən o, Amerika və Britaniyanın bəyanatlarına xas olan sərt ritorikadan ehtiyatla qaçıb. Üstəlik, Aİ-nin Tehranla hazırkı münasibətlerini qiymətləndirən Avropa diplomatiyasının rəhbəri onları "çətin" adlandıraraq, lakin onların qorunub saxlanması və inkişafının tərəfdarı olduğunu bildirib. "İran mühüm regional oyunçudur və hazırda bu, həmişəkindən daha vacibdir, ona görə də biz onunla danışımalıyıq", - Josep Borrell bildirib.

Ardı Səh. 13

Əvvəli Səh. 12

ABŞ Tehranı necə cəzalandırmaq yollarını axtarır

ABŞ və İsrail rəhbərliyinin əsas məyusluğu Jozep Borrellin İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunu terror təşkilatı kimi tanımaq istəməməsi ilə bağlı bəyanatı olub. "Biz Keşikçilər Korpusunun terror təşkilatları siyahısına daxil edilməsini defələrlə müzakirə etmişik. Lakin bunun üçün Aİ üzvü olan dövlətin məhkəmə orqanının bu təşkilatın terror aktı törətdiyini tanıması lazımdır", - deyə Jozep Borrell Fransanın "Le Monde" qəzetinə müsahibəsində izah edib. Politico xəbər verir ki, Avropa diplomatiyasının rəhbərinin əvvəlki bəyanatları Almaniyə və Avstriya kansleri Olaf Şolz və Karl Nehammerin kəskin tənqidinə səbəb olub və onları İsrailə qarşı yönəlmiş hesab ediblər.

Onlar bildiriblər ki, ölkələri cənab Borrellin fikirlərini bölüşür. Qərb müttəfiqlərinin düşürgəsində İrana qarşı hansı tədbirlərin görülməli olduğu ilə bağlı ciddi fikir ayrılıqları səbəbindən Kapridə görüşə ev sahibliyi edən və G7-nin sədri ölkəsini təmsil edən İtaliyanın xarici işlər naziri Antonio Tajani çətin vəziyyətdə qalıb. "İsrailə qarşı açıq-aşkar fəaliyyət göstərən şəxslərə, məsələn, terrorizmə, HƏMAS-a dəstək verən şəxslərə əlavə sanksiyalar tətbiq etmək lazımdırsa, bu, mümkündür. Amma biz buna ciddi yanaşmalı və birlikdə işləməliyik", - Antonio Tajani Reuters agentliyinə müsahibəsində rəqiblərini barışdırmağa çalışıb. Birləşmiş Ştatlar İsraili İrana hərbi cavab verməkdən çəkilməyə çalışır və güc tədbirləri yerinə iqtisadi istiqamətlərə diqqət yetirməyi təklif edir. Planlaşdırılan addımlardan biri də İran neftinin ixracına zərbə vurmaqdır. ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatası İran neftinin alınması ilə bağlı Çin şirkətlərinə qarşı ikinci

Qərbin İrana total hücumu

dərəcəli sanksiyalar haqqında qanun layihəsini böyük səs çoxluğu ilə qəbul edib. Qanun layihəsi Senat tərəfindən təsdiqləndikdən və prezident Bayden tərəfindən imzalandıqdan sonra qüvvəyə minməlidir. ABŞ Maliyyə Nazirliyi də Tehrana qarşı sanksiyalar hazırlayıb.

Aprelin 14-nə keçən gecə İranın İsrailə hücumundan dərhal sonra ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatasında Respublikaçılar İrana qarşı sanksiyalarla bağlı ondan çox qanun layihəsi təqdim ediblər. Və ertəsi gün Nümayəndələr Palatası İranla ticarət edən Çin şirkətlərinə qarşı sanksiyalar tətbiq edən qanun layihəsini böyük səs çoxluğu ilə təsdiqləyib (383-ə 11). Senatın qanun layihəsinə bu həftə baxması planlaşdırılır. Respublikaçıların təşəbbüsü İran neftinin alışı maliyyələşdirən Çin banklarına, eləcə də İran neftini alan Çindəki özəl neft emalı zavodla-

rına ən çox zərbə vuracaq. 2018-ci ildə Prezident Tramp administrasiyası İran neftinin ixracına qarşı geniş sanksiyalar tətbiq edib və bu, təkə İslam Respublikasının özünə deyil, həm də onun ticarət tərəfdaşlarına zərbə vurub. İran neftinin ən böyük idxalçıları - İtaliya, Hindistan, Yunanıstan ABŞ-ın təzyiqlə altında xammal almaqdan imtina ediblər. Bununla belə, Çin nəinki eyni həcmdə İran neftinin alınmasını dayandırmadı, həm də alışları əhəmiyyətli dərəcədə artırdı. Reuters agentliyinin məlumatına görə, hazırda İran bütün Çin neft idxalının 10%-ə qədərini təşkil edir. Çin orta hesabla hər ay gündə təxminən 1,18 milyon barel İran nefti idxal edir. Ötən ilin oktyabrında neft idxalı gündəlik rekord həddə - 1,53 milyon barelə çatıb. Xammal əsasən Malayziyadan və Cənub-Şərqi Asiyadan digər ölkələrdən alınır. Eyni zamanda Çində İran neftinin 90%-i özəl

Çin neftayırma zavodları tərəfindən istehlak edilir. Fabriklərin əksəriyyəti Çinin Şandun əyalətində yerləşir. Onların gücü sutkada 40 min barel ilə 214 min barel arasında dəyişir. Çinin özəl neftayırma zavodları 2023-cü ildə İrandan ümumilikdə 56,35 milyon ton və ya gündə 1,13 milyon barel xam neft idxal edib, S&P Global hesab edir. Bu, bir il əvvəllə müqayisədə 9% çoxdur. Eyni zamanda, S&P Global-ın qeyd etdiyi kimi, Çin neft idxalçıları "ABŞ bazarına və maliyyə sistemində çıxışın olmaması səbəbindən ABŞ-ın ikinci dərəcəli sanksiyalarına qarşı nisbətən immunitətlidir".

"Vaşinqton Post"un yazdığına görə, ABŞ İran neftinin alınmasını asanlaşdırdığı üçün Çin banklarına sanksiyalar tətbiq edərsə, bu, İranın ixrac imkanlarına zərbə vuracaq. Bu tədbir potensial olaraq qlobal neft tədarükünü gündə 1,5 milyon barel azalda və neftin

qiymətinin bir barel üçün 100 dollara yüksəlməsinə səbəb ola bilər. Nəşr qeyd edir ki, Bayden administrasiyası prezident seçkiləri ilində belə bir inkişafdan qorxur, ona görə də Ağ Ev rəhbərinin ikinci dərəcəli sanksiyalar haqqında qanunu imzalaması ehtimalı azdır. Bayden administrasiyası Çinə təsir etmədən İranın özünün neft sənayesinə qarşı yalnız simvolik addımlar atacaq. ABŞ bundan əvvəl də Çin şirkətlərinə İrana əlaqələrinə görə dəfələrlə sanksiyalar tətbiq edib. Lakin bu tədbirlər həmişə məqsədyönlü olub və hərbi sənaye kompleksi məsulları ilə bağlı olub. Belə ki, 2023-cü ilin iyun ayında ABŞ Maliyyə Nazirliyi "İran ballistik raketlərinin inkişafı üçün həssas və kritik hissələrin alınmasına şərait yaradan" altı Çin şirkətinə qarşı məhdudiyətlər tətbiq edib. Bu ilin fevralında iki Çin şirkəti İrana ticarətə görə sanksiyaya məruz qalıb. Co Bayden Çinə qarşı ikinci dərəcəli sanksiyalar tətbiq etmək qərarına gəlsə, bu, Vaşinqton və Pekin arasında onsuz da çətin olan münasibətlərə son dərəcə mənfi təsir göstərəcək. Buna görə də Ağ Ev ikinci dərəcəli sanksiyaları eyni vaxtda Çini qəzəbləndirmədən İrani cəzalandıracaq şəkildə balanslaşdırılmalı olacaq.

Bu arada Bayden administrasiyası respublikaçılara qarşı Tehrana qarşı iqtisadi tədbirləri planlaşdırır. ABŞ-ın maliyyə naziri Janet Yellen bu həftə BVF sessiyası üçün Vaşinqtona gələcək Xəzinədarlıq rəhbərlərini İrana qarşı sanksiyaları genişləndirməyə və sanksiya tədbirlərini amerikalılarla koordinasiya etməyə inandırmağı planlaşdırır. Bu barədə Janet Yellenin çıxışının mətnini alan Axios portalı xəbər verir. Nəşr ABŞ Xəzinədarlığının rəhbərinin BVF-in iclasında hansı sanksiyaları elan etməyi planlaşdırdığını deqiqləşdirir. Bu arada İsrail hələ ki, təkə sanksiyalarla kifayətlənməyə hazır deyil. Bununla belə, xarici işlər naziri İsrail Katz aprelin 16-da İranın raket proqramına qarşı sanksiyaların tətbiqinə və İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) terror təşkilatı kimi tanınmasına çağırıb.

V.VƏLİYEV

Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən radikal müxalifətin "başbilənlərinə" xaricdəki ağalarından yeni təlimat gəlib. AXCP sədri Əli Kərimli də həmin təlimat və tezislərin mürekkəbi qurumamış, tələm-tələsik aprelin 21-də saat 15-də özünün əmrəməntəzir qulbeçələrinin toplandığı "Milli Şura" adlı antimilliyet qurumunun mitinqini keçirmək barədə dırnaqarası qərar verib. Ona görə dırnaqarası deyirik ki, bu qərar ölkəmizdəki radikal müxalifətə səxavətlə qrant paylayan, erməni lobbisinə yaxınlığı ilə tanınan bəzi xarici fondların rəhbərliyi tərəfindən verilib. Ə.Kərimli isə sadəcə həmin dairələrin "ev tapşırığı"nı yerinə yetirirək, necə deyirlər, mitinqin vaxtını elan edib. Məhz AXCP sədrinin tapşırığı ilə "Milli Şura"nın təmsilçiləri aprelin 21-də mitinq keçirilməsinə şərait yaratmaq üçün Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə müraciət edib.

Bu məsələnin birinci tərəfi. İndi də keçək məsələnin digər tərəfinə.

İlkin olaraq da belə bir sualla başlayaq: Nədən "Milli Şura" durub-durubken aprelin 21-nə mitinq təyin edir? Elə iş də burasındadır. Belə ki, Ə.Kərimlinin sözlərinə görə, bir neçə ay sonra ölkədə parlament seçkiləri keçiriləcək və onlar etiraz aksiyaları ilə vəziyyəti minimal olsa da dəyişmək niyyətindədirlər. Qərribə məntiqlidir. Əvvəla, görəsən, Ə.Kərimli haradan bilir ki, ölkədə bir neçə ay sonra parlament seçkiləri keçiriləcək? Bu barədə heç bir rəsmi açıqlama yoxdur. Belə olan halda, bizə görə hələ də ötən əsrin 90-cı illərinin küçə psixologiyasından və məkrli niyyətlərdən əl çəkə bilməyən marginalların yeni mitinq qərarı tərxiatdan başqa bir şey deyil. Heç kəmə sirr deyil ki, "Milli Şura"nın yeni "mitinq" qərarının arxasında tam məqsədlər dayanır.

Məsələni yaxından aydınlaşdırmağa çalışaq. Hamımız yaxşı bilir ki, bu gün bütün dünyada təxminən eyni mərkəzlərdən idarə olunan xaotik, anlaşılmaz qanlı olay və proseslər baş alıb gedir. Yəni, belə demək mümkündürsə, bu gün planetimiz təlatümlü dənizi xatırladır.

Radikal müxalifət üçün yeni "ev tapşırığı"

"Milli Şura"nın aprelin 21-nə planlaşdırılan mitinqi anti-Azərbaycan dairələrin, erməni lobbisinə yaxınlığı ilə tanınan məkrli xarici qrant fondlarının sifarişidir

Dünyada gedən qızgın proseslər isə bu dənizdə böyük fırtınalar və dağıntılar yaranan qasırgaya bənzəyir. Bir tərəfdə Ukrayna məsələsinə görə şimal qonşumuz Rusiya ABŞ başda olmaqla bütün Qərbi dünyası, NATO ölkələri ilə qarşı-qarşıya dayanıb. Cənub qonşumuz İran ilə İsrail, Fələstin ilə Təl-Əviv arasında uzun illərdən bəri davam edən qarşıdurmalar pik nöqtəsinə çatıb. Livan, Suriya, Yəməni, Liviya daxil olmaqla Yaxı Şərqi atəş çəmbərinə çevrilib. Həmçinin Cənubi-Şərqi Asiyada Çin-Tayvan münasibətləri getdikcə gərginləşir. Rusiya, Çin, ABŞ və Ağ evin müttəfiqləri Mərkəzi Asiya regionu uğrunda qarşıdurmanı davam etdirirlər. Yəni həmin güc mərkəzlərinin geosiyasi maraqları üzündən Cənubi Qafqaz, yəni bizim bölgəmiz yeni qarşıdurmaya sürüklənir.

Bundan başqa, global istiləşmə, quraqlıq, daşqınlar bəşəriyyəti aclıq, yoxsulluq kimi humanitar fəlakət təhlükəsi ilə üz-üzə qo-

yub. Bütün bunların fonunda, demək olar ki, Üçüncü Dünya müharibəsinin başladığı bir dövrdə ölkəmizin başçısının uzaqgörən siyasəti, qeyri-adi əzmkarlığı, iradəsi, dərin zəkası və mahir diplomatıyası ilə Azərbaycan adlı gəmini bu təlatümlü dənizdən peşəkarcasına çıxarmaq üçün bütün lazımı addımları atır. Məhz dövlət başçısının rəsonal, düşünülmüş və praqmatik xarici siyasəti, eləcə də ölkə vətəndaşlarının maraqlarının təminatına yönəlmiş uğurlu daxili siyasəti sayəsində Azərbaycan sözün əsl mənasında təhlükəsizlik, stabil və rifah adasına çevrilib. Prezidentimiz tərəfindən xalqımızın milli mənafeyindən irəli gələn müstəqil siyasətin həyata keçirilməsi sayəsində İkinci Qarabağ müharibəsində, eləcə də lokal antiterror tədbirləri nəticəsində öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa edən Azərbaycanda təhlükəsizliyin, sabitliyin bərqərar olması, ölkəmizdə xalq-iqtidar birliyinin monolitliyi həmin qüvvələri ciddi narahət edir.

Təbii ki, bütün bunlara görə yuxusu ərşə çəkilən həmin şər qüvvələr radikal müxalifət qüvvələrindən istifadə edərək regionla bağlı geosiyasi maraqlarını, məkrli niyyətlərini gerçəkləşdirmək, ölkəmizi bu qanlı proseslərə cəlb etmək üçün ən alçaq üsullara əl atırlar. Birmənalı demək lazımdır ki, son zamanlar dağıdıcı müxalifət tör-töküntülərinin ölkəmizin əleyhinə heyasızcasına səsləndirdikləri əsassız iddialar, hədyanlar məlum dairələrin təlimatlarından və tezislərindən qaynaqlanırlar.

Birmənalı demək lazımdır ki, məkrli qrantların sifarişi ilə aprelin 21-nə təyin edilən mitinq radikalın cəmiyyətdə növbəti qarşıdurma cəhdindən başqa bir şey deyil. Radikalın sırasında yaşanan daxili rəqabətin təzahürü olan mitinq-şou antimilliyet ünsürlərin cəmiyyətdə itilaf yaratmaq niyyətlərinə xidmət edir. Siyasi dialoqu inkar edən və sağlam rəqabətə hazır olmayan bu marginalların yeganə ümidi hər zaman olduğu kimi küçə iğtişəsləridir. Qətiyyətlə deyə bilərik ki, regionda və dünyada yaşanan hadisələr fonunda insanları küçə iğtişəslərinə səsləmək xainlik və məsuliyyətsizlikdir.

Bu xəyanətəkar zümrə siyasi dialoqu inkar etməklə siyasətdə mövcudluqlarına dair mənavi haqlarını itiriblər. Ona görə də xalqımız hər zaman olduğu kimi radikalın məkrli və xain niyyətlərinə yox deyəcək və dövlətə qarşı olan heç bir avantürada iştirak etməyəcək.

Bütün bunların fonunda birmənalı demək olar ki, korporativ maraqlar, şəxsi ambisiyalar, hakimiyyət naminə vicdanını, milli heyiyyətini itirən qaragüruhçuların milli birliymizə xələf gətirmək, cəmiyyəti çürdürmə, insanları arasında etimadsızlıq, ümitsizlik, ruh düşkünlüyü yaratmaq üçün dəridən-qabıqdan çıxaraq göstərdikləri xəyanətəkar fəaliyyət fiaskoya uğrayacaq.

Zahid Rza

Azərbaycanda turizm potensialı hansı səviyyədədir?

TURİZM EKSPERTİ AÇIQLADI

"Bildiyimiz kimi, 2022-ci ilin yekunlarında Dövlət Turizm Agentliyinin rəhbəri qeyd etdi ki, 2026-cı ilə qədər hədəflərimizdə Azərbaycana gələn xarici vətəndaşların sayının 4 milyona çatmağını hədəfləyirik. Sonrakı dövrlərdə isə ümumi hədəf bu sayı 6 milyona çatdırmaqdır. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycan əhalisi sayı 10 milyondan çoxdur, bu hədəflərə çatmaq çox real görünür". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Global Sağlamlıq Turizm Şurasının baş katibi Ceyhun Aşurov deyib.

Onun sözlərinə görə, bunun üçün bizim potensialımız var: "Ölkəmizdə hal-hazırda 8 beynəlxalq hava limanı var. Düzdür, hazırda quru sərhədləri-

miz bağlıdır və əvvəlki dövrlərdə turistlər daha çox quru sərhədlərlə səyahət edirdilər. Pandemiyada qoyulmuş bu qadağalar aradan qalxdıqdan sonra ölkəyə gələn turistlərin sayında da rəqəmlərin artdığını müşahidə edəcəyik. Ümid edirik ki, yaxın zamanda hədəflərimizə çatmaq üçün Azərbaycan hava yollarında da mühüm addımlar atılacaq, Bakıdan başqa digər beynəlxalq hava limanlarımız daha səmərəli işləyərək ölkəyə gələn turist sayında müəyyən paya malik olacaq".

Ceyhun Aşurov sözlərinə davam edərək bildirib ki, Azərbaycanda xarici vətəndaşların sayı əvvəlki illə müqayisədə 2 dəfə artaraq təxminən 1,6 milyona çatıb: "Cari ildə bu artımın daha da çox olacağı gözlənilir. Gələcəkdə lazımı tədbirlər görülərsə, ölkəyə gələn turistlərin də sayı arta bilər. Təbii ki, pandemiyadan sonrakı

dövrdə daha tez şəkildə məhdudiyyətləri aradan qaldırmağa çalışan dövlətlərə daha çox turist axın etdi. Həmin dövlətlər ölkəni turizm destinasiyası olaraq daha əlçatan edirdilər. Aydın məsələdir ki, bu məhdudiyyətlər aradan qalxırsa, həmin ölkəyə gediş üçün aviailetlər əlçatan və qiymətlər kifayət qədər əlverişlidirsə, əlbəttə o ölkələrə daha çox turist gəlir.

Ümumdünya Turizm Təşkilatının ekspertləri də hesab edirlər ki, dünya global turizm bazarı əgər sabit şertlə davam edərsə, öz durumunu pandemiyaadan öncəki dövrün 80-90%-i qədər bərpa edə bilər. Düşünürəm ki, bu Azərbaycan üçün də keçərlidir. Bu il dünya turistləri əsasən daha qənaətli, qısamüddətli və öz yaşadıkları yerdən çox da uzaq olmayan səfərlərə üstünlük verəcəklər".

Ləman

"Hazırda bu problem çox geniş yayılıb"

HƏKİM AÇIQLADI

"Heyvanlar tərəfindən törədilən xəstəliklərin ən çox yayılmış halı dişləmələrdir. İnsanın vəhşi və ya ev heyvanı tərəfindən dişlənməsinin nəticəsində baş verən hallar quduzluq xəstəliyidir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında həkim Təriel Eyvazov bildirdi. Onun sözlərinə görə, quduzluq xəstəliyi insana yalnız infeksiya, ağız suyu ilə keçir: "Yeni heyvanın dişləməsi, hətta dərinin zədələnməmiş hissəsinə heyvanın ağız suyunun düşməsi ilə belə virusa yoluxmaq mümkündür.

Hazırda da bu problem çox geniş yayılıb. Statistik məlumata görə ildə 10 milyon adam quduzluq xəstəliyi ilə bağlı müraciət edir. 100 min ətrafında adam isə bu xəstəlikdən həyatını itirir. Bu virus 3 mərhələdə özünü göstərir.

İlkin olaraq əgər dişləmə halı baş veribsə, 5-7 gün sonra artıq halsızlıq, kefsizlik ola bilər. İkinci mərhələdə isə artıq daha güclü oyanmalar baş qaldırır. Ürəkbulanmalar, su gördükdə qorxmaq və s. kimi hallar baş qaldırır. Ümumiyyətlə tövsiyyə olunur ki, dişləmə hadisəsi baş verən kimi ilk olaraq yaxındakı tibb mərkəzinə yaxınlaşaraq antrabik vaksini vurulmalıdır. Adətən inkişaf etmiş ölkələrdə heyvanlar vaksinasıya olunur. Buna görə də quduzluq hallarına az rast gəlinir. Ölkəmizdə də ev heyvanları olan şəxslərə mütəmadi olaraq heyvanların vaksinasıya olunması tövsiyyə olunur. Ümumilikdə isə quduzluq olduca ağır bir xəstəlik hesab olunur".

L.Sərraf

Qlobal quraqlığa qarşı lokal tədbirlər: Azərbaycanca nə edilir?

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviq edilməsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Xəbər verdiyimiz kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 16-da Hacıqabul rayonunda yenidən qurulacaq Şirvan suvarma kanalının təməlini qoyub və bu münasibətlə çıxış edib. Dövlət başçısı çıxışında aqrar sektorda görülən işlər haqda maraqlı məqamlara toxunub. Aqrar sektorun inkişafı üçün əsas təminatlardan biri də su ilə bağlıdır. Bu yazımızda biz bu istiqamətdə görülən işlərdən və real vəziyyətdən danışıcağıq.

Azərbaycanda iqtisadi artımın sürətləndirilməsi, neft-qaz sektorundan asılılığın azaldılması məqsədilə qeyri-neft sektorunun, xüsusən də böyük potensialı olan aqrar sektorun inkişafı üçün təminatların yaradılması istiqamətində çox böyük layihələr və dövlət proqramları həyata keçirilir. Bu istiqamətdə həyata keçirilən əsas tədbirlərdən biri də suvarma sistemlərinin artırılması və təkmilləndirilməsi ilə bağlıdır. Son illərdə bir çox yeni su anbarları, su kanalları çəkilir və mövcud sistemlər əsaslı təmir olunur.

Bu istiqamətdə həyata keçirilən infrastruktur layihələri arasında Şirvan suvarma kanalının xüsusi əhəmiyyəti var. Yuxarı Şirvan suvarma kanalı 1958-ci ildə inşa edilib və 70 ilə yaxındır ki istismar olunur. Çox böyük bir ərazinin suvarılması üçün əsas su mənbəyi rolunu oynayan bu kanal torpaq məcralıdır və illər keçdikcə kanalın böyük hissəsi sıradan çıxıb. İtkilərə və su sızmalarına görə ətraf torpaq sahələri şoranlaşıb, əkin üçün yararsız vəziyyətə düşüb.

Faktiki olaraq, kanal yenidən inşa ediləcək və beləliklə, minlərlə insan bu layihədən faydalanacaq. 120 kilometrlik kanalın uzunluğu təxminən 2 dəfə artırılacaq və 200 kilometrədən çox olacaq. Bu deməkdir ki, bu kanal vasitəsilə suvarılan əkin sahələri də 2 dəfədən çox artacaq.

İcra ediləcək yeni layihə 230 min hektar əkin sahəsini əhatə edəcək. Bunun böyük hissəsi yeni suvarılacaq əkin sahələridir. Əgər əvvəlki dövrlərdə bu kanal 8 rayonu

əhatə edirdisə, indi 10 rayonu əhatə edəcək.

Kanalın böyüdülməsi nəticəsində aqrar sektorda məşğulluğun artacağı, yeni əkinlərin yaradılacağı və xeyli həcmdə əlavə məhsul istehsalının meydana gəlməsi baş verəcək. Bu ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi istiqamətində ciddi bir imkan deməkdir.

Bu kanalın genişləndirilməsi dolayı olaraq başqa sahələrə də müsbət təsir göstərəcək. Məsələn, Azərbaycanın ən böyük təbii göllərindən olan Hacıqabul gölü 10 ildən çoxdur ki, tamamilə quruyub. Şirvan kanalı istifadəyə verildəndən sonra bu göl də dolacaq və ərazinin ekoloji sağlamlığını bərpa edəcək.

Ümumiyyətlə, son dövrlərdə Azərbaycanda həyata keçirilmiş infrastruktur layihələri ölkənin sosial-iqtisadi vəziyyətini tamamilə yeni bir səviyyəyə qaldırıb. Yeni təbii qaz və elektrik enerjisi xətləri, avtomobil yolları, dəmir yolları, su kəmərləri, içməli su layihələri, o cümlədən suvarma ilə bağlı olan layihələr artıq öz səmərəsini göstərir və getdikcə də daha artıq göstərəcək.

Son 10 ildə həm Şimal, həm də Qərb bölgələrində əkin üçün yararlı olan torpaqların həcmi və sahəsi böyük dərəcədə artırılıb. Taxtakörpü və Şəmkirçay su anbarları bu cəhətdən çox effektiv infrastruktur layihələridir.

Şirvan kanalı isə uzunluğuna, suyun həcminə və əkin sahələrinin əhatəsinə görə ən böyük layihə olacaq.

Qarabağ kanalının inşası isə

gələcək il başlayır. Bu kanal 9 rayonu və 115 min hektar sahəni əhatə edəcək. Ümumiyyətlə, Qarabağ zonasında ölkəmizin su ehtiyatlarının 25 faizi cəmləşir və ən əsası bu mənbələr ölkənin daxili su mənbələridir. Bu ehtiyatlardan səmərəli istifadə ətraf regionların da aqrar sektoruna ciddi şəkildə müsbət təsir göstərəcək. Bol sulu dağ çayları, su anbarları, çoxsaylı bulaqlar, yeni çəkiləcək su kanalları təkə əkin sahələrinin deyil, əhalinin də təmiz içməli su təminatında çox böyük rol oynayacaq.

İqlim dəyişikliyi ilə bağlı dünyada böyük narahatlıq var. Dünyada quraqlıq prosesi güclənir. Azərbaycanda da bu təhlükədən sığortalanmayıb. Çünki, bizim su ehtiyatlarımız o qədər də çox deyil, üstəlik bu ehtiyatların 70 faizi ölkədən kənar mənbələrdən formalaşır. Son illərdə Kür və Araz çaylarında suyun kəskin azalması, bir çox kiçik çayların quruması ciddi problem yaradıb.

Nəticədə suvarmada ciddi problemlər yaranırdı, çaylarda su-

yun kəskin azalması Xəzər dənizinin də suyunu azaldır və bu ekoloji problemə səbəb ola bilər.

Xoşbəxtlikdən bu il kifayət qədər qar, yağış yağdı və hazırda bizim su hövzələrimizdə, su anbarlarında kifayət qədər su var. Lakin bu hər il belə olmaya bilər. Belə halda su ehtiyatlarından səmərəli şəkildə istifadə etmək son dərəcə vacibdir.

Prezident İlham Əliyev su ehtiyatlarının artırılması işinin əsas prioritetlərdən biri olduğunu deyir. Kommunal infrastrukturba bağlı vəziyyət xeyli yaxşılaşıb. Qazlaşdırmanın səviyyəsi 96 faizə çatıb. Elektrik enerjisi ilə təminat və yeni elektrik stansiyalarının yaradılması geniş vüsət alıb. Bütün ölkəmiz yeni, müasir yollarla əhatə olunur. Ona görə də, dövlət başçısı vurğulayıb ki, növbəti illərdə hökumətin qarşısında duran əsas infrastruktur layihələri arasında başlıca vəzifə içməli su layihələri və suvarma la-

də açılışı olacaq. Hazırda Zabuxçay su anbarının inşası gedir. Suqovuşan su anbarı demək olar ki, yenidən qurulub və o anbardan çıxan iki kanalın biri artıq tam təmir edilib, ikinci kanal da təmir ediləcək.

Həkəriçay, Bərgüşadçay su anbarlarının və kanalların inşa edilməsi nəzərdə tutulur. Yeni əkin sahələrinin həcmi 100 min hektara yaxın olacaq. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda suvarılan əkin sahələrinin həcmi o qədər böyük deyil, bu layihələrin xüsusi əhəmiyyəti var.

Xəzər dənizinin suyunun duzsuzlaşdırılması layihəsi hökumətin su ehtiyatlarını artırmaq istiqamətində çox vacib təşəbbüsüdür. Bu layihə həyata keçiriləndən sonra Xəzər dənizinin suyundan da həm suvarma üçün, həm içməli su kimi istifadə ediləcək.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələrində kənd təsərrüfatı üçün yararlı və məhsuldar torpaqların, su resurslarının, yaylaqların mövcudluğu həm heyvandarlıq, həm də bitkiçilik üzrə çox böyük imkanlar yaradır.

Bu zonalarda taxılçılıq, meyvəçilik, tərəvəzçilik, bostançılıq, üzümçülük kimi əkin sahələri ilə yanaşı həm də heyvandarlığın inkişafı üçün də böyük imkanlar var. Bu işə öz növbəsində aqrar sənayenin də inkişafına təkan verəcək. Nəticədə ölkəmiz özünün ərzaq tə-

minatını tam ödəmək, hətta böyük həcmdə məhsulların ixracı üçün də imkana sahib olacaq.

Artıq qəbul edilmiş proqram əsasında Azərbaycanda 10-dan çox su anbarı inşa ediləcək. Qəbələ rayonundakı Yengicə su anbarının inşasına artıq start verilib. O anbar inşa ediləndən bu günə qədər suvarılmayan 10 min hektar əlavə əkin sahələri yaranacaq. Bir neçə ildən sonra ən azı 500 min hektardan çox torpağa su veriləcəkdir.

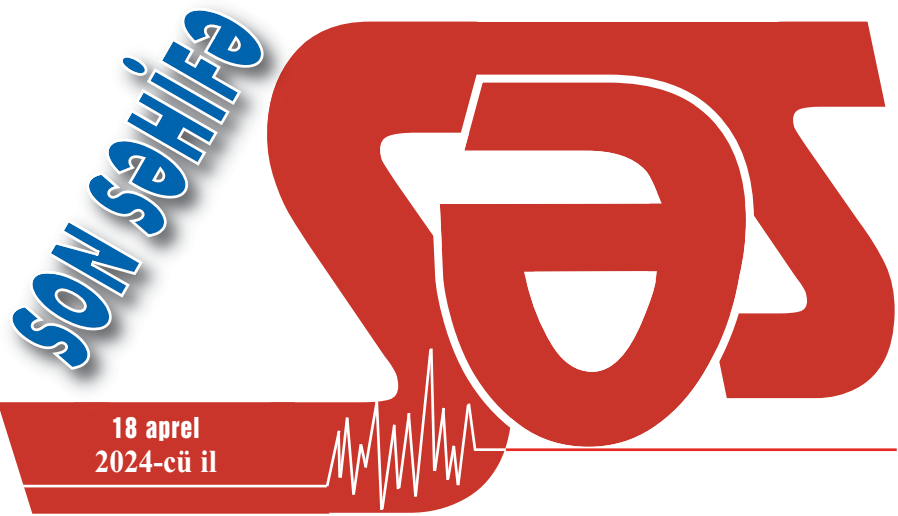
Bir müddət əvvəl Ağdam rayonunda Xaçınçay su anbarının açılışı olub. Füzuli rayonundakı Köndələnçay su anbarının yaxın gələcək-

minatını tam ödəmək, hətta böyük həcmdə məhsulların ixracı üçün də imkana sahib olacaq.

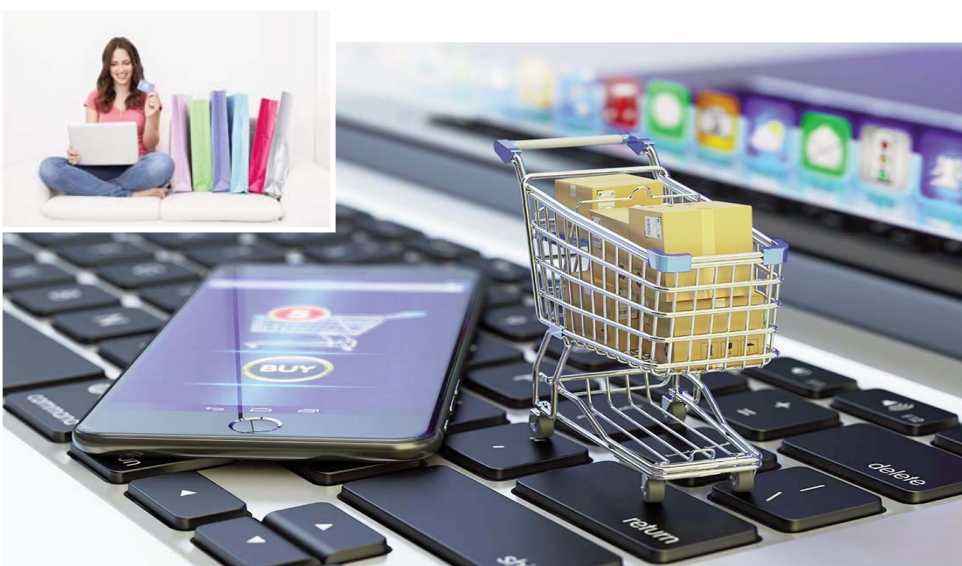
Ümumiyyətlə, getdikcə dünyada ərzağa tələbat artır, eyni zamanda ekoloji problemlər artıq, quraqlıq güclənir. Belə vəziyyətdə strateji yanaşma ortaya qoyularaq böyük su ehtiyatları yaradılmalı və aqrar sektorun inkişafı təmin edilməlidir. Azərbaycanda belə də edilir. Ümidvarıq ki, yaxın gələcəkdə ölkəmiz görülən bütün bu işlərin müsbət təsirlərini görəcək.

Elçin Bayramlı

Onlayn alış-veriş, yoxsa ənənəvi alış-veriş?

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN
6 aylıq 79.20 AZN
1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

Havalar istiləşir - bu gün 28 dərəcə isti olacaq

Bakıda və Abşeron yarımadasında aprelin 18-də hava şəraitinin dəyişən buludlu olacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Səhər bəzi yerlərdə duman olacaq. Mülayim cənub küləyi əsəcək. Bu barədə SİA-ya Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib.

Havanın temperaturu gecə 9-14° isti, gündüz 21-26° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 759 mm cive sütunundan 756 mm cive sütununa enəcək. Nisbi rütubət gecə 60-65 %, gündüz 45-55 % olacaq. Azərbaycanın rayonlarında havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Gecə və səhər bəzi dağlıq və dağətəyi rayonlarda arabir duman olacaq. Mülayim şərq küləyi bəzi şərq rayonlarında arabir güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 10-15° isti, gündüz 23-28° isti, dağlarda gecə 5-10° isti, gündüz 18-23° isti olacaq.

Səbinə Hüseyinli

Ad və soyadı necə dəyişmək olar?

HÜQUQŞÜNAS AYDINLIQ GƏTİRDİ

“Azərbaycan vətəndaşı 18 yaşına çatana qədər onun adının, soyadının dəyişdirilməsinə, valideynlərin birgə xahişinə əsasən icazə verilə bilər. 10 yaşına çatmış uşağın adı və soyadı onun razılığı ilə dəyişdirilir”. Bu sözləri SİA-ya danışan hüquqşünas Şamil Paşayev deyib.

Hüquqşünas sözlərinə davam edərək bildirib ki, bu qayda Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 158.2-ci maddəsi ilə tənzimlənir: “Məsələ ilə əlaqədar olan rəsmi qurumlar isə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyidir. Ad və soyadın dəyişdirilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinin Şəhər və rayon qeydiyyat şöbələrinə, “ASAN xidmət” mərkəzlərinə müraciət etmək lazımdır. Qanuna əsasən Azərbaycan Respublikasının diplomatik nümayəndəlik və konsulluqları da adın, ata adının və soyadın dəyişdirilməsi haqqında şəhadətnamə verir.

Ş.Paşayev onu da əlavə edib ki, uşaq nikahda olmayan şəxslərdən olarsa və onun maraqlarını əsas tutmaqla anasının soyadını və ya istədiyi soyadı qəbul edə bilər.

Ləman Sərraf

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 3200